

Møte fredag den 9. mai 2008 kl. 10

President: Anders Anundsen

Dagsorden (nr. 79):

1. Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Martin Engeset, Svein Flåtten, Lars Sponheim og André N. Skjelstad om å sikre likebehandling av uførepensjon fra private og offentlige tjenestepensjonsordninger (Innst. S. nr. 223 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:59 (2007-2008))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av næringsutvikling i landbruket (Innst. S. nr. 228 (2007-2008), jf. Dokument nr. 3:5 (2007-2008))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Vera Lysklætt, Leif Helge Kongshaug og Odd Einar Dørum om snarest å iverksette en femårig allmennlærerutdanning (Innst. S. nr. 215 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:36 (2007-2008))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum og Leif Helge Kongshaug om å øke det strategiske handlingsrommet i norsk forskning og utvikling (FoU) (Innst. S. nr. 219 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:74 (2007-2008))
5. Referat

Presidenten: Representanten Ib Thomsen vil fremsette et representantforslag.

Ib Thomsen (FrP) [10:01:03]: På vegne av stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om å gi kommunene vetorett mot etablering av asylmottak.

Presidenten: Representanten Martin Engeset vil fremsette et representantforslag.

Martin Engeset (H) [10:01:39]: På vegne av representanten Bent Høie og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om modernisering og forbedring av bostøtteordningen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:01]

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Martin Engeset, Svein Flåtten, Lars Sponheim og André N. Skjelstad om å sikre likebehandling av uførepensjon fra private

og offentlige tjenestepensjonsordninger (Innst. S. nr. 223 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:59 (2007-2008))

Alf E. Jakobsen (A) [10:02:28] (ordfører for saken): Vi behandler i dag et dokumentforslag fra representanter fra Høyre og Venstre der de ønsker å sikre likebehandling av uførepensjon fra private og offentlige tjenestepensjonsordninger. Det fremmes i dokumentet et forslag der de ber Regjeringen snarest og senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2008 fremme nødvendige endringer i lov om foretakspensjon – dette for å fjerne forskjellsbehandlingen av private og offentlige tjenestepensjoner når det gjelder adgang til uførepensjon under mottak av korttidsytelser.

Jeg er ganske sikker på at forslagsstillerne og opposisjonspartiene selv vil begrunne sitt syn nærmere.

I forbindelse med behandlingen av denne saken i komiteen har det vært både skriftlig og åpen høring. Høringsinstansene har på en ryddig måte fremmet sine synspunkter og etter min mening også kommet med konstruktive innspill. Flertallet, bestående av regjeringspartiene, foreslår at dokumentforslaget vedlegges protokollen. Bakgrunnen for dette er at flertallet synes det er naturlig å se denne saken i sammenheng med et annet, beslektet arbeid som gjøres i Regjeringen på dette området. Jeg viser i den forbindelse til at Regjeringen i stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering fremmet forslag om at rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad skal erstattes av en ny, midlertidig folketrygdytelse.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har hatt ute på høring et notat der det er foreslått å kalle ytelsen arbeidsavklaringspenger. Videre tas det sikte på at Regjeringen legger fram en lovproposisjon våren 2008 som en oppfølging av forslagene i høringsnotatet. Flertallet mener det vil være hensiktsmessig at Regjeringen legger fram en vurdering av adgangen til å supplere folketrygdytelse med uførepensjon fra private tjenestepensjonsordninger etter at denne høringen er over og gjennomgangen er gjort. Etter flertallets syn er dette en reell problemstilling som bør vurderes nærmere. Det er også utgangspunktet for at dokumentforslaget ikke avvises, men foreslås vedlagt protokollen.

For øvrig viser jeg til arbeidet med en bredere pensjonsreform som inkluderer folketrygden og tjenestepensjonsordningene. Også i den forbindelse er det behov for å gjennomgå de ulike tjenestepensjonsordningene i privat sektor. Etter flertallets syn vil det ikke være mulig å fremme en eventuell sak allerede ved revidert om å vurdere en endring i foretakspensjonsloven på dette aktuelle området. Dette dokumentforslaget ble avgitt 29. april og debatteres i dag, 9. mai. Samtidig vet vi at Regjeringen er helt i innspurten av sitt arbeid i forbindelse med revidert. En vurdering som ses i sammenheng med dette arbeidet i Arbeids- og inkluderingsdepartementet, er et langt mer fornuftig opplegg for å få behandlet dette spørsmålet på en helhetlig måte.

Prinsipielt ble spørsmålet om hvorvidt tjenestepensjonsordningene i privat sektor skulle komme som et

supplement til korttidsytelser i folketrygden, behandlet i St.meld. nr. 35 for 1994-1995, den såkalte velferdsmeldingen. Arbeidslinja, som innebar at korttidsytelser fra folketrygden ikke skulle suppleres av uførepensjon fra foretakspensjonsordninger, fikk ved behandlingen av denne meldingen politisk tilslutning i Stortinget.

Så er dette fulgt opp med konkrete forslag til regler i foretakspensjonsloven og gjennom behandling av Ot.prp. nr. 47 for 1998-1999, Lov om foretakspensjon. Jeg viser her til at en samlet finanskomite i sin innstilling til denne odelstingsproposisjonen sluttet seg til departementets forslag til § 6-1 annet ledd. Dette leddet omhandler utbetaling av uførepensjon samtidig med sykepenge eller attføringspenge fra folketrygden. Den samlede tilslutningen fra finanskomiteen framgår av Innst. O. nr. 50 for 1999-2000. Her heter det uførepensjonen begynner å løpe tolv måneder etter at ervervsevnen ble redusert. Stanser utbetalingen av sykepenge eller attføringspenge forut for dette, utbetales uførepensjon fra samme tidspunkt, forutsatt at hensiktsmessig yrkesrettet attføring har vært prøvd. Etter dette har det ikke vært foretatt noen ny helhetlig vurdering av disse prinsippene.

Så er det riktignok i Ot.prp. nr. 32 for 2006-2007 foretatt en lovteknisk presisering av gjeldende rett som av mange, inklusiv forslagsstillerne, er tolket som en innstramning. Det er mulig at praksis før denne presiseringen har vært noe forskjellig, og at presiseringen av gjeldende rett i selve lovtekstens § 6-1 blir tolket som en innstramning. Jeg viser for øvrig til finansministerens understrekning av dette i sitt brev til finanskomiteen datert 7. mars 2008.

Jeg ser for øvrig at i høringsinstansenes merknader til Ot.prp. nr. 32, som vi behandlet i fjor vår, kom uttalelser som tyder på at bestemmelsen blir ulikt fortolket når det gjelder rehabiliteringspenge og utbetaling av uførepensjon fra ordningen samtidig med folketrygdens korttidsytelser.

Skal det skje en endring på dette området, må det legges opp til en endring i selve loven om foretakspensjon, der det da presiseres at det kan betales ut uførepensjon samtidig med korttidsytelser. Uten å foregripe begivenhetenes gang er det dette spørsmålet som må vurderes.

Spørsmålet som da reises, er om dette kan gjøres på en slik måte at det ikke svekker arbeidslinja, som det er bred politisk enighet om. Her har jeg merket meg at Finansnæringens Hovedorganisasjon har foreslått at en lovendring i foretakspensjonen kan gjøres slik at det som utbetales fra private tjenestepensjonsordninger, er differansen mellom nivået i pensjonsplanen og korttidsytelsen i perioden med arbeidsavklaringspenge, hvis det nå er det som blir det framtidige begrep. Det kan være en vei som må vurderes for å hindre det jeg vil kalle en motsatt urettferdighet.

Departementet har også hatt en arbeidsgruppe som bl.a. har vurdert Finansnæringens Hovedorganisasjons endringsforslag på dette feltet når det gjelder å endre ordlyden av enkelte ledd i § 6-1. Det hører også med til historien at Næringslivets Hovedorganisasjon har gått mot endringsforslaget til Finansnæringens Hovedorganisasjon.

Jeg sier ikke dette for å svekke grunnlaget for en ny

vurdering av spørsmålet, men for å understreke at det har vært ulik oppfatning i ulike leirer på dette området. Når det er sagt, ser jeg at det er en forskjell mellom uførepensjon fra private og offentlige pensjonsordninger. Det er, som jeg tidligere har vært inne på, grunnlaget for at flertallet i sine merknader mener spørsmålet bør underlegges en bredere vurdering, men da i tilknytning til det arbeidet som gjøres i Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

I dokumentforslaget nevner for øvrig forslagsstillerne også at de vil gjeninnføre skattefritaket for de ansattes fordel ved arbeidsgivers dekning av utgifter til behandling eller helseforsikring. Forslagsstillerne fremmer riktignok ikke noe forslag om dette i tilknytning til dette dokumentforslaget. Hovedregelen er som kjent at enhver fordel vunnet ved arbeid er skattepliktig, også om dette er dekning av ansattes private utgifter.

Et slikt skattefritak har etter vår mening en lite sosial profil. Ofte er det de mest ressurssterke arbeidstakerne som lettest kan oppnå at arbeidsgiver dekker behandlingsforsikring mv. Langt de fleste mottar ikke slike «goder» fra sin arbeidsgiver, men må selv betale slike utgifter av beskattede midler. Vi kan ved en slik ordning få et klasseedelt system alt etter økonomien i den enkelte bedrift og dermed muligheten som bedriften har for å dekke slike utgifter. Fra det ståstedet vi har, er vi opptatt av et godt offentlig og ikke minst likeverdig helsevesen.

Det er mange likhets- og fordelingshensyn som tilsier at slike typer naturalytelser ikke bør gjøres skattefrie.

Til slutt vil jeg anbefale flertallets innstilling i saken om at dokumentforslaget vedlegges protokollen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:12:19]: Fremskrittspartiet støtter forslaget fra Høyre og Venstre om å likebehandle uførepensjon fra private og offentlige tjenestepensjonsordninger.

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 32 for 2006-2007 støttet Fremskrittspartiet gjeldende rett om at uførepensjon ikke skal supplere attføringspenge. Det gjorde vi av hensyn til å få lagt til rette for at mennesker skulle komme tilbake til arbeidslivet, noe som er til det beste både for den enkelte og for samfunnet. Vi påpekte i den forbindelse forskjellsbehandlingen mellom privat ansatte og ansatte i det offentlige.

Vi er klar over at Regjeringen tar sikte på å legge frem en lovproposisjon i løpet av våren. Fremskrittspartiet frykter imidlertid at denne proposisjonen ikke i tilstrekkelig grad vil sikre reell likebehandling av offentlige og private ordninger. Likebehandling er et viktig prinsipp for Fremskrittspartiet, og vi støtter derfor forslaget om likebehandling av private og offentlige tjenestepensjoner når det gjelder adgang til uførepensjon under mottak av korttidsytelser fra folketrygden.

I likhet med forslagsstillerne ønsker også Fremskrittspartiet å gjeninnføre skattefritak for de ansattes fordel ved arbeidsgivers dekning av utgifter til behandling eller helseforsikringer. Fremskrittspartiet er derimot overrasket over flertallets påstand om at det er «de mest ressurssterke arbeidstakerne som lettest oppnår at arbeidsgiver dekker behandlingsforsikring», noe saksordføreren, Jakobsen,

også var inne på. Fremskrittspartiet tar avstand fra å inndele arbeidstakere i grupper av ressurssterke og ressursvake. Når det i merknadene fra flertallet i komiteen nevnes ressurssterke arbeidstakere, må det også være ressursvake arbeidstakere. Dette tar altså Fremskrittspartiet avstand fra. For Fremskrittspartiet representerer en slik påstand en fordomsfull holdning til vanlige arbeidsfolks evne og vilje til å prioritere egen helse. Fremskrittspartiet har tro på at den jevne arbeidstaker selv er i stand til å ivareta sine egne interesser på egen arbeidsplass, og vi mener lovverket må oppmuntre til at en slik prosess styrkes.

Fremskrittspartiet mener videre at en gjeninnføring av skattefritaket vil styrke den sosiale profilen – og det er det motsatte av hva saksordføreren gav uttrykk for – ikke minst fordi arbeidsfolk ofte har de mest fysiske slitsomme jobbene og derfor ofte vil dra større fordeler av et slikt skattefritak.

Svein Flåtten (H) [10:14:54]: Saksordføreren har på en grei måte gjort rede for det som har foregått i komiteen. Det forhindrer ikke at det som er faktum i øyeblikket, er at vi har en lovgivning som gjør at 200 000 arbeidstakere i privat sektor mister en viktig del av sitt sosiale sikkerhetsnett ved langvarig sykdom utover et år. Det er urimelig at ikke ansatte i privat sektor skal kunne ha det samme sikkerhetsnettet ved langvarig sykdom som det man har som offentlig ansatt, særlig når arbeidsgiver har innført ordninger som gjør det mulig.

Sykdom og uførhet medfører alltid et betydelig inntektstap, i tillegg til andre ulemper. Slik ordningen nå er, beholder offentlig ansatte retten til 66 pst. av lønnen når sykelønnsperioden er utløpt, mens man i privat sektor må greie seg med folketrygdens ytelser, uansett hvor god pensjonsordning bedriften har. En usikkerhet om egen økonomisk situasjon ved langvarig sykdom er en ekstra belastning på syke arbeidstakere som neppe stimulerer spesielt til å komme i arbeid, snarere kan det være en ekstrabelasting som gjør at man kan bli varig ute fra jobb. De fleste mennesker i jobb har en økonomi fundert på den løpende inntekt fra fullt arbeid. En reduksjon til 66 pst. er ille nok i en anstrengt økonomi. Å få ytelser over tid mer redusert er selvfølgelig en katastrofe. Det er det denne saken gjelder, og det er det man med dette Dokument nr. 8-forslaget ønsker å endre på. Offentlig sektor har gode tjenestepensjonsordninger som bidrar til økonomisk trygghet når man rammes av langvarig sykdom. Det synes vi er helt utmerket, men hva er galt med at private arbeidsgivere ønsker å tilby noe tilsvarende for sine ansatte? Dette dilemmaet gir heller ikke saksordføreren eller posisjonen noe svar på i sine merknader.

Jeg registrerer at man hevder, og det gjør også saksordføreren i sitt innlegg, at Ot.prp. nr. 32 for 2006-2007, som Stortinget behandlet i fjor på denne tid, ikke innførte noe nytt og ikke var noen innstramming, men en presisering av eksisterende lov. Det kan godt hende er riktig. Men opposisjonen pekte også, da dette ble behandlet i fjor, på denne problematikken og foreslo å endre på det, slik at arbeidstakere med samme ordninger kan få de samme ytelsene. Da fremmet vi et alternativt lovforslag. I dag frem-

mer vi et anmodningsforslag til Regjeringen om å se på dette.

Så sier saksordføreren i sitt innlegg at det blir litt underlig å skulle behandle dette i dag, den 9. mai, mens revidert nasjonalbudsjett skal legges frem den 15. mai, og at det selvsagt er altfor kort tid til å få gjort noe med det. Nå har jeg ikke oppfattet at det er hovedargumentet imot, men allikevel har jeg av pressen de siste dagene forstått at verken jordbruksoppgjør eller kommuneøkonomi har vært helt klarert, før faktisk i natt, slik at denne relativt lille saken ville selvsagt ikke vært umulig, men jeg oppfatter jo at det er andre ting som er i veien for det.

Saksordføreren henviser også ganske riktig til at det skal legges frem en lovproposisjon i kjølvannet av St.meld. nr. 9 for 2006-2007, om arbeid, velferd og inkludering, hvor man skal vurdere adgangen til å supplere folketrygd-tytelser med uførepensjon fra private tjenestepensjonsordninger. Men flertallet skriver også i innstillingen at man da har tenkt å følge opp forslagene i høringsnotatet – det er jo sendt ut et høringsnotat fra departementet, og man sier at man vil følge opp de forslagene i proposisjonen. Det må jo egentlig bety, slik jeg tolker det, at man ikke har tenkt å gjøre noe med dette, for høringsnotatet gir ingen anvisning på at man foreslår noen endring. Tvert imot, forslaget til endring i folketrygdloven § 11-20, som ligger i høringsnotatet, vil, så vidt jeg kan skjønne, i realiteten avskjære enhver mulighet for private bedrifter til å sikre ansatte ytelser utover folketrygden ved langvarig sykdom. Og da er det jo å håpe – og jeg tolker kanskje, hvis jeg er veldig velvillig, saksordføreren slik – at man vil ta med seg innspillene som er kommet til komiteen under behandling av denne saken, og ikke minst en rekke innspill som foreligger til høringsnotatet i Arbeids- og inkluderingsdepartementet når det gjelder den kommende proposisjonen, som er ganske sterke på akkurat dette. Det har vært et skarpt offentlig søkelys på dette fra media, fra arbeidstakerorganisasjoner og fra arbeidsgivere siden i fjor sommer, og det er overraskende at høringsnotatet ikke tar dette inn over seg. Men vi kan jo håpe, som sagt.

Jeg synes også – jeg må tillate meg å si det – at det er litt overraskende at partier som ved enhver anledning kommuniserer at de er opptatt av arbeidstakeres ve og vel, ikke oppfatter det som mer positivt at arbeidsgivere i privat sektor ønsker å bidra med sikring av egne ansatte for egne midler. I min verden oppfatter jeg det som et samfunnsmessig gode. Vi husker vel også alle at det med stor kraft i valgkamper og ellers har vært kjempet sterkt mot redusert sykelønn i andre sammenhenger, en kamp som jeg på mange vis støtter, men da har jeg litt vanskeligheter med å forstå denne tilnærmingen til sykdom som varer lenger enn i ett år.

Og igjen, jeg har sagt det et par ganger, jeg synes ikke merknadene fra posisjonspartiene bærer preg av at man synes at det haster, men jeg håper at viljen blir sterk når denne saken fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet kommer, for det tror jeg faktisk vil være ganske viktig. Loven som den er nå, har virket i fem måneder. Folk vil altså i løpet av sommeren, hvis det ikke kommer noe lovforslag om dette, stadig føle usikkerhet for hvordan

det går med deres økonomi etter et år. Jeg tror vi har en forpliktelse til å gjøre noe med dette.

Jeg anbefaler, og tar opp, det forslaget som vi også er med på.

Presidenten: Representanten Svein Flåtten har tatt opp det forslaget han refererte til.

Heikki Holmås (SV) [10:22:29]: Dette er en helt grei debatt. Det er trukket fram her av saksordføreren litt både om sakens gang og om begrunnelsen for en del av rammeverket rundt lovene og for avvisningen av andre delen av det dokumentforslaget som ble framsatt, som gjelder gjeninnføring av skattefritak for de ansattes fordel ved arbeidsgivers dekning av utgifter til behandling eller helseforsikringer. Det er heller ikke tatt opp som forslag i forbindelse med den behandlingen som vi nå har i Stortinget.

Når det gjelder selve saken, er det jo slik at vi mener at det i forbindelse med den lovproposisjonen som er lagt fram, ikke har skjedd en innstramning, men kun en presisering av gjeldende rett. Likevel tror jeg det er ganske klart for de fleste medlemmer av komiteen at her er det snakk om en forskjellsbehandling av ansatte i privat og offentlig sektor. Både finansministeren i sitt brev og saksordføreren sier at det er en prosess i gang nå. Et høringsbrev har vært ute med frist fram til 13. mars. Det skal legges fram en proposisjon i løpet av våren. I tillegg er det slik at det å få behandlet forslaget fra opposisjonen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett er helt usannsynlig og urealistisk.

Da er spørsmålet mitt om det ikke er mulig for opposisjonen i lys av den debatten vi har nå, og de innlegg som har vært holdt, å omgjøre dette forslaget til et oversendelsesforslag, slik at vi går den gangen som ligger i den prosessen som er staket ut av arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen, og at vi tar den debatten. Hvis det gjenstår en reell uenighet når lovproposisjonen legges fram, får vi heller ta fighten da istedenfor å stemme over forslaget nå. Med andre ord så oppfordrer jeg opposisjonen til å omgjøre forslaget til et oversendelsesforslag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:24:50]: Jeg skal være ganske kort.

I Ot.prp. nr. 32 for 2006-2007 fremmet Regjeringa en lovt teknisk presisering av foretakspensjonsloven § 6-1. Som flere har vært inne på, innebærer ikke det noen innstramning av vilkårene for utbetaling av uførepensjon, det er bare en presisering av gjeldende rett. Det som da videre skjer, er at etter den høringa som nå har vært ute, vil Regjeringa på en hensiktsmessig måte legge fram en vurdering av adgangen til å supplere folketrygdytelse med uførepensjon fra private tjenestepensjonsordninger. Så dette er veldig godt i gang.

Det andre punktet som opposisjonen tar opp, gjelder skattefritak for de ansattes fordel ved arbeidsgivers dekning av utgifter til behandling eller helseforsikring. Et slikt skattefritak vil være urettferdig overfor de mange som ikke mottar dette godet av noen arbeidsgiver, men som sjøl må betale slike utgifter av beskattede midler. I mange sam-

menhenger snakkes det om å komme dem til gode som trenger det mest. Det er ikke framme her i dag, heller ikke fra Fremskrittspartiet.

Tiltak for å få ned sjukefraværet bør etter Senterpartiets mening være generelle. Slike tiltak bør komme dem til gode som trenger det mest, og ikke først og fremst dem som står i en forhandlingsmessig gunstig situasjon overfor arbeidsgivere. Det ser vi en rekke eksempler på, og det er da viktig at Regjeringa korrigerer dette og sikrer en større grad av jambyrdighet enn det en kan få til i et organisert marked.

Regjeringa er opptatt av et godt, offentlig helsevesen og ønsker ikke at folk skal måtte tegne private behandlingssikringer for å få rask og god legebehandling. Jeg syns det er for lite påaktet fra opposisjonen. Når en legger seg på en linje der en skal ha skattemessig gunstige fordeler ved å tegne private behandlingssikringer, vil det over tid dempe det offentlige ansvar for å sikre et offentlig, godt tilbud, og det er ikke i tråd med denne Regjeringas holdning.

André N. Skjelstad (V) [10:27:16]: Den saken vi behandler nå, er både merkverdig og uforståelig. Det er ikke et merkelig og uforståelig forslag fra Venstre og Høyre, men en uforståelig og merkelig holdning hos Regjeringen og stortingsflertallet. Her stemmes det med åpne øyne ned et forslag som det er umulig å se de negative konsekvensene av. Forslaget har ingen konsekvenser for offentlige budsjetter, men slår derimot fast at private arbeidsgivere skal få en mulighet til å tilby det samme sikkerhetsnettet til sine ansatte ved sykdom og uførhet som det offentlige. For meg og Venstre er det komplett uforståelig at Regjeringen og regjeringspartiene er imot dette.

Nok en gang gjemmer en seg bak en svært teknokratisk begrunnelse, at det dreier seg om presisering av gjeldende rett. En argumenterer videre med at dette skal nok Regjeringen før eller senere se på i en større sammenheng, derfor er det ikke nødvendig i dag.

En kan kanskje tillate seg å ha en viss forståelse for at regjeringspartiene ikke har det store spillerommet når det gjelder kostnadskrevende forslag fra opposisjonen, men vårt forslag om å fjerne forskjellsbehandlingen mellom private og offentlige tjenestepensjoner når det gjelder adgangen til uførepensjon under mottak av korttidsytelser fra folketrygden, har ingen økonomiske eller budsjettmessige konsekvenser for det offentlige. Det betales av bedrifter og ansatte i fellesskap. Det er, for å sitere Finansnæringens Hovedorganisasjon, svært vanskelig å se de politiske målsettingene i de tekniske lovendringene eller lovpresiseringene som er gjort fra Regjeringen.

Som det kom fram under høringen i finanskomiteen den 31. mars i år, har dagens forskjellsbehandling vekket et stort engasjement hos mange. Akademikernes leder Kristel Kvam sa bl.a. at over 50 pst. av organisasjonens medlemmer var berørt av dagens forskjellsbehandling, og at organisasjonen etterlyser en begrunnelse for dagens forskjellsbehandling. Verken under høringen, i innstillingen eller så langt jeg har hørt i dag, er det fra regjeringshold

blitt framført noen substansiell begrunnelse for en slik forskjellsbehandling.

Vi har en regjering som har mange vakre formuleringer om å styrke sosiale rettigheter for ulike grupper. Her har man en mulighet til å rette opp det forhold at inntil 200 000 arbeidstakere på grunn av denne forskjellsbehandling mister et viktig sosialt sikkerhetsnett ved sykdom over et år. Har man inntekt på mellom 7 og 8 G, vil under halvparten av tidligere lønn bli dekket, enda mindre dersom inntekten er høyere. Det er klart at dette vil ha dramatiske konsekvenser for mange. Som det også ble redegjort for i finanskomiteens høring, vil forskjellsbehandlingen for en som tjener 12 G, innebære over 250 000 kr årlig, avhengig av om en er ansatt i privat eller offentlig sektor.

Ellers merket jeg meg hva representanten Holmås sa i sitt innlegg, og jeg venter spent på hva finansministeren sier, hva som blir svaret her. Jeg la også merke til at representanten Jakobsen for så vidt var positiv, men at han mener det ikke er tid nå. Jeg er spent på den videre oppfølging i denne saken.

Statsråd Kristin Halvorsen [10:30:33]: Jeg tror ikke det er behov for at jeg går gjennom hele historien bak disse spørsmålene. Det har saksordføreren og andre vært inne på. Men vi er i den situasjon at det er lagt ulike prinsipper til grunn for samordning av ulike ytelser i offentlige ordninger og i private ordninger, og det er en forskjellsbehandling som vanskelig kan forklares. Den har sin historie – og det er ikke noen oppfinnelse fra denne regjeringen – som går tilbake til ulike regjeringer, og kan antakelig spores tilbake til at det er spørsmål som er behandlet i ulike lover på ulike tidspunkt og derfor ikke er sett i sammenheng.

Vi jobber nå, som flere har vært inne på, med en proposisjon som skal legges fram for Stortinget av arbeids- og inkluderingsministeren, og jeg vil følge opp de spørsmålene som tas opp i dette representantforslaget, i den forbindelse. Jeg tror ikke at det er bærekraftig på sikt å ha en slik ulikebehandling av ordninger som har en historisk begrunnelse, og som jeg ikke finner noen god forklaring på ut fra dagens situasjon.

Så med disse signalene til Stortinget kan jeg forsikre om at dette er en problemstilling som vi kommer til å følge opp og komme tilbake til Stortinget med.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Flåtten (H) [10:32:15]: Jeg lytter alltid nøye når det fremste partiet mot urettferdighet snakker nettopp om det temaet, og det synes jeg de for så vidt har snakket bra om. Representanten Holmås gikk ganske langt i å ville løse disse problemene.

Selve innstillingen synes jeg kanskje er noe lunken og litt teknokratisk når det gjelder å gjøre noe med dette. Jeg ser selvsagt også det tidsmessige i forhold til revidert budsjett.

Det jeg ville spørre finansministeren om, i tillegg til det hun nå bekreftet fra talerstolen, er om hun kan garantere at Finansdepartementet følger opp denne saken, som tross alt ligger i et annet departement, med de probleme-

ne det av og til kan innebære, slik at vi kan føle oss sikre på at man gjør noe med saken i den retningen som det nå er snakket om? I så fall vil vi gjøre forslaget om til et oversendelsesforslag.

Statsråd Kristin Halvorsen [10:33:27]: Jeg kan garantere og bekrefte at jeg kommer til å følge opp denne problemstillingen når vi behandler den saken som Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvar for. Vi har hatt spørsmål rundt dette på høring. Høringsfristen har gått ut, og det er varslet en proposisjon til Stortinget om saken. Jeg mener det er naturlig å følge opp den ulikebehandlingen som er påvist i dette spørsmålet, i den forbindelse. Jeg har ingen mulighet til å rekke det til revidert nasjonalbudsjett, for å si det sånn.

Nå er dette en ulikebehandling som et stort flertall av partiene i Stortinget har ansvaret for. Jeg tror det har oppstått fordi det er ulike ordninger som er behandlet på ulike tidspunkt, og dermed har man ikke sett hvordan dette i sum slår ut.

Jeg kan dermed bekrefte overfor representanten Flåtten at dette er en problemstilling som vi vil følge opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Alf E. Jakobsen (A) [10:34:45]: Jeg tok ordet for å kommentere et par ting. Først til representanten Svein Flåtten: Hvis han har oppfattet saksordføreren slik at når høringsutkastet i uendret stand skulle komme fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, så var det det vi skulle slutte oss til, er ikke det i pakt med det som er saksordføreren formening. Jeg var veldig klar på at dette med ulikheter mellom private og offentlige tjenestepensjonsordninger i denne sammenheng er en reell problemstilling, der vi er veldig åpne for å få en vurdering av hvordan vi kan få en likebehandling. Det er hermed understreket, og det var jeg inne på i mitt innlegg flere ganger.

Så er det også slik at det er en annen problemstilling som etter min mening bør vurderes, og det er at når det gjelder pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven, bygger de på prinsippet om at ytelsene er fastsatt som netto ytelser som kommer i tillegg til beregnet og ikke faktisk utbetalt folketrykdytelse. Jeg mener at det også er grunnlag for å se på netto/brutto-diskusjonen rundt det som er i de offentlige tjenestepensjonsordningene, og det som er etter foretakspensjonsloven. Vi bør ha en bred vurdering av spørsmålet når vi først skal ta det opp. Jeg kan ikke se at det skal være noe grunnlag for at det skal være så pass store forskjeller. I offentlige tjenestepensjonsordninger kan man altså få 66 pst. av opptil 12 G, mens det i andre ordninger er 66 pst. av opptil 6 G.

Så var det fristende – men jeg skal være litt tilbakeholden, det er fredag, og det er godt vær – å anmode Fremskrittspartiet om å lese sine merknader i innstillingen til Ot.prp. nr 32 for 2006-2007. Jeg skal ikke lese dem her, men jeg har sjelden opplevd en slik bred støtte ikke bare til arbeidslinja, men til det som var Regjeringens opplegg både i forhold til at det ikke skulle ytes uførepensjon når det gjaldt attføring, og til dels enda klarere når det gjaldt

rehabilitering. Jeg skal ikke dra det lenger, bare minne Fremskrittspartiet om sin nære fortid våren 2007.

Svein Flåtten (H) [10:37:44]: Jeg er veldig glad for at både representanter fra SV, finansministeren og også nå saksordføreren viser sin imøtekommenhet muntlig på en atskillig bedre måte enn det jeg har greid å lese ut av den skriftlige innstillingen. Det kan ha noe med min oppfatelsesevne å gjøre, men allikevel kan det være greit å få det konstatert.

Jeg greier ikke helt å få det samme ut av Senterpartiets finanspolitiske talsmann, men jeg regner med og stoler selvsagt på at finansministeren og Regjeringen på vanlig måte vil få med seg også Senterpartiet i folden her når hun lover å ta seg av saken og komme tilbake til dette. La meg også legge til at jeg er enig med finansministeren i at dette har en forhistorie, men den historien må ikke hindre oss i å få til gode og rettferdige løsninger. Derfor vil vi gjerne gjøre forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre om til et oversendelsesforslag, og jeg håper at det får en god skjebne i Regjeringen.

Presidenten: Forslaget er dermed, slik representanten Svein Flåtten gjorde rede for, gjort om til et oversendelsesforslag.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.
(Votering, se side 3246)

Sak nr. 2 [10:39:06]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av næringsutvikling i landbruket (Innst. S. nr. 228 (2007-2008), jf. Dokument nr. 3:5 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden fordeles med inntil 10 minutter til saksordføreren, inntil 5 minutter til hver av de øvrige partienes hovedtalere og inntil 5 minutter til medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på innstil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øystein Djupedal (SV) [10:40:10] (ordfører for saken): Norsk landbruk og matproduksjon er viktig både for matvaresikkerheten, for å skape sysselsetting og bosetting i et langstrakt land, for å bevare miljø og biologisk mangfold, for å gjøre noe med både klima- og miljøproblemer og for å holde kulturlandskapet i hevd.

Den økte matvareknappheten i verden og prisøkninger på grunnleggende matvarer illustrerer betydningen av at vi i Norge videreutvikler landbruket og matproduksjonen. La meg også understreke landbrukets betydning for å bremse

fraflytting og gjøre bygdene mer attraktive. Men da må vi fornye bygdenæringene, og vi må skape nye arbeidsplasser, både direkte knyttet til mat og landbruk og i andre og beslektede næringer.

Derfor er det viktig at vi tar Riksrevisjonens rapport om næringsutvikling i landbruket på alvor. Det er en samlet kontroll- og konstitusjonskomite som står bak denne innstillingen.

Formålet med denne forvaltningsrevisjonen har vært å undersøke om Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon, VSP-mat, og de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene, BU-midlene, forvaltes i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Departementet har ansvaret for den overordnede mål- og resultatstyringen av virkemidler som skal bidra til næringsutviklingen i landbruket.

Det er ikke ofte at det er et samlet storting som står bak en innstilling om landbruket, men det gjør vi altså i denne saken. Komiteen har arbeidet grundig med saken og har hatt lukket høring med riksrevisoren og også en åpen høring med landbruksministeren.

De fylkesvise bygdeutviklingsmidlene, kalt BU-midler, og Verdiskapingsprogrammet for mat, kalt VSP-mat, er de sentrale økonomiske virkemidler for å nå de målsettinger Stortinget har satt om landbruksrettet næringsutvikling. Stortinget har i perioden 2001–2006 bevilget 2,2 milliarder kr til disse to ordningene. Tilskuddene fordeles med 1 700 mill. kr til fylkesvise BU-midler og 500 mill. kr til VSP-mat.

Stortinget har flere ganger vedtatt og uttrykt målsettinger om et levende landbruk med en bred tilnærming. Samtidig har Stortinget presisert at økt satsing på alternativ næringsutvikling er like nødvendig som en mer konkurransedyktig volumproduksjon. Komiteen vil påpeke at formålet med denne forvaltningsrevisjonen var å undersøke om virkemidlene for næringsutvikling er forvaltet i tråd med Stortingets mål og forutsetninger.

Riksrevisjonens undersøkelse påviser betydelige svakheter i forvaltningen av tilskuddsmidlene fra 2001 til 2006, selv om det også påpekes positive effekter og forbedringer underveis på noen områder.

Riksrevisjonen påpeker klare sammenhenger mellom innretningen på BU-midlene og deres bedriftsøkonomiske og samfunnsmessige effekter. Gjennomgående lave nivå på tilskudd bidrar til at målene ikke blir nådd. Det er også en stadig lavere andel prosjekter som mottar støtte til utvikling av nye varer og tjenester, selv om det er disse prosjektene som har størst effekt på de overordnede målene om økt lønnsomhet og samfunnsmessig nytte. Komiteen er kjent med at tilskuddsgrensene som gjaldt for størstedelen av den undersøkte perioden, senere er økt.

Det er også et interessant funn at de prosjekter som har mottatt tilskudd til utvikling av ny næringsvirksomhet, er de som ifølge undersøkelsen oppnår de beste resultatene. Det kan derfor synes uheldig at tilskuddene til ny næringsvirksomhet har gått ned i perioden. Undersøkelsen viser også at sysselsettingseffektene av BU-midlene og VSP-mat er beskjedne, selv om effektene for sysselsetting og målet om å opprettholde drift av landbruksarealer ikke er rapportert. Det er likevel positivt at konkrete prioriteringer

skjer innenfor et fylkesvis partnerskap, som vil medføre ulik prioritering.

Undersøkelsen påviser at tilskuddene også har positive effekter på utviklingen. Blant annet uttrykker rundt halvparten i spørreundersøkelsen at BU-tilskuddet har bidratt til at det blir mer optimisme med hensyn til å fortsette med landbruksproduksjon.

Det er også positivt at støtten til prosjekter for kvinner og ungdom har økt i perioden, noe som er i tråd med målsettingene.

Landbruks- og matdepartementet er uenig i vesentlige deler av Riksrevisjonens analyse og vurderinger når det gjelder BU-midlene til tradisjonelt landbruk. Disse synspunkter og vurderinger kommer tydelig fram i departementets uttalelse, som er gjengitt i Dokument nr. 3:5, i departementets pressemelding og i den åpne høringen komiteen gjennomførte.

Komiteen deler departementets syn på at BU-midlene og VSP-mat er en del av en større landbrukspolitikk med en rekke juridiske og økonomiske virkemidler, og videre at skal man få helheten i landbrukspolitikken, er det ikke tilstrekkelig å vurdere bare disse to ordningene isolert fra de øvrige virkemidlene som eksisterer. Men komiteen vil likevel understreke at en total evaluering av landbrukspolitikken ikke var hensikten med revisjonen, og at det har vært en omfattende kontakt mellom Riksrevisjonen og Landbruks- og matdepartementet om grunnlaget for undersøkelsen, før undersøkelsen ble iverksatt.

Komiteen viser bl.a. til et internt notat fra Riksrevisjonen av 27. januar 2008, der det står:

«I møte med den øverste ledelsen i LMD og Riksrevisjonen, hvor risiko og vesentlighet innenfor landbrukssektoren ble diskutert, ble det fra LMDs side påpekt at revisjon av næringsutvikling i landbruket var et område som burde prioriteres. På bakgrunn av dette og øvrige revisjonsmessige vurderinger ble undersøkelsen av næringsutvikling i landbruket igangsatt.»

Komiteen mener det er mulig å evaluere BU-midlene og VSP-mat uten at man evaluerer helheten i landbrukspolitikken, og mener at rapporten fra Riksrevisjonen gir et utfyllende bilde av hvordan ordningen forvaltes og fungerer.

Riksrevisjonen påpeker utfordringer knyttet til å måle effekter og resultater av BU-midlene og VSP-mat. Derfor er det positivt at Riksrevisjonen vil følge opp med nye undersøkelser for å vurdere virkemiddelbruken i et lengre tidsperspektiv.

Departementet påpeker også at BU-midlene ikke har vært evaluert fram til nå, og at denne forvaltningsrevisjonen er en mulighet til å forbedre virkemiddelbruken.

Komiteen viser videre til at statsråden i en pressemelding av 15. januar 2008 signaliserer at han ønsker en bred og helhetlig evaluering av BU-midlene.

La meg også henvise til at landbruks- og matministeren i høringen signaliserte at Landbruks- og matdepartementet ønsker å forbedre og differensiere målstyringen for næringsutvikling innenfor henholdsvis landbruksproduksjon

og ny virksomhet. Komiteen sier seg tilfreds med dette i innstillingen.

Komiteen mener videre at det er nødvendig at Landbruks- og matdepartementet følger opp denne undersøkelsen, slik at tilskuddet i størst mulig grad forvaltes i tråd med de målsettinger og forutsetninger som er satt for virkemidlene. Vi påpeker behovet for å utvikle bedre verktøy for målstyring og rapportering og forutsetter at Landbruks- og matdepartementet vil gi dette høy prioritet i tiden framover.

Komiteen er tilfreds med at Landbruks- og matdepartementet vil gjennomføre en bredere og helhetlig evaluering av virkemidlene for næringsutvikling av landbruket, og forutsetter at innretningen av virkemidlene justeres for å sikre bedre måloppnåelse.

Komiteen vil også påpeke behovet for å gjennomføre en større og bredere forvaltningsrevisjon av norsk landbrukspolitikk og imøteser dette med stor interesse.

La meg avslutningsvis vise til at komiteen bemerker det noe uvanlige i at Landbruks- og matdepartementet valgte å dele ut en pressemelding på pressekonferansen da Riksrevisjonens rapport ble offentliggjort, med sterk kritikk av Riksrevisjonens undersøkelse. Komiteen vil påpeke det uheldige ved at en revidert etat framfører offentlig kritikk og polemikk av Riksrevisjonens rapport i en sak som skal overleveres Stortinget. Riksrevisjonen er et uavhengig organ som bistår Stortinget i kontrollen av forvaltningen. Revidert etat har hatt rikelig anledning gjennom utarbeidelsen av rapporten til å komme med sine synspunkter, noe som også reflekteres i denne rapporten. Komiteen vil understreke at utdyping av synspunkter fra departementet bør skje i tilknytning til komiteens behandling.

Komiteen vil også bemerke det uvanlige i at riksrevisor som svar på kritikken fra Landbruksdepartementet oversender til kontroll- og konstitusjonskomiteen et internt notat fra en avdeling i Riksrevisjonen.

Komiteen understreker i innstillingen at denne form for saksbehandling både fra Landbruks- og matdepartementet og fra Riksrevisjonen er Stortinget fremmed.

Arne L. Haugen (A) [10:49:18]: Jeg slutter meg selv sagt til komiteens merknader og enstemmige innstilling. Når jeg ber om ordet til en kort merknad, er det for å si litt om de mer næringspolitiske aspektene ved dette og om den betydningen virkemidlene til næringsutvikling har for utviklingen av landbruket og bygdene våre. I innstillingen henvises det for øvrig til den forrige næringskomiteens påpeking av behovet for økt satsing på næringsutvikling for å fremme entreprenørskap og innovasjon.

Landbrukseiendommene representerer et mangfold av ressurser, både menneskelige og materielle. Det er viktig at vi utnytter disse for å skape lønnsom næringsaktivitet. Bygdeutviklingsmidlene og Verdskapingsprogrammet for mat er sentrale økonomiske virkemidler i så måte.

Da er det verdt å merke seg Riksrevisjonens funn, som viser at bruk av BU-midler til nyskappingsvirksomhet i randsonen til det tradisjonelle landbruket, og til kvinne- og ungdomstiltak, har gitt gode bedriftsøkonomiske effekter. Logisk nok – resultatene blir bedre jo kraftigere sat-

singen er. I svært mange landbrukskommuner har det over tid vært en høyt prioritert oppgave å skape arbeids- og inntektsmuligheter i randsonen til tradisjonelt landbruk. Dette er arbeidsplasser som i hvert fall kompenserer noe for den avgangen vi har i landbruket, og som bidrar til en differensiert næringsstruktur på bygdene. Det er derfor meget gledelig at det dokumenteres at denne innsatsen er virkningsfull.

Jeg tror for øvrig at det er viktig å ha for øye at denne satsingen, som i mange distrikt har preg av å være et langsiktig omstillingsarbeid, krever at en også har et langsiktig perspektiv på stimuleringsstiltak og økonomiske virkemidler.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:51:39]: Bare en kort kommentar fra min side. Fremskrittspartiet stiller seg selvfølgelig fullt og helt bak komiteens innstilling, som er enstemmig. Vi synes at komiteen i denne saken peker på en del viktige forhold. Jeg kan også slutte meg 100 pst. til saksordførers innlegg. Derfor skal jeg ikke gå i detalj i saken.

Men det er viktig å presisere at når man gir denne typen offentlige tilskudd, må man ha en løpende og grundig evaluering av hvordan disse midlene slår ut, og hvor de gir mest effekt for pengene. Som denne rapporten viser, har de hatt en god effekt når det gjelder nye næringer innenfor landbruket. Fremskrittspartiet tror det er viktig at midler over jordbruksavtalen blir brukt til den typen utvikling av nye nisjeprodukter og nye typer næringer i landbruket. Det er også viktig å presisere at landbruksministeren har vært lite villig til å foreta en evaluering av de resultater som man oppnår med midlene over jordbruksavtalen. Det er klart at når man bruker 12 milliarder kr i offentlige skattekrone på en næring, er man nødt til å ha et bevisst forhold til hvordan disse midlene blir brukt. Jeg har tidligere her i Stortinget tatt opp med landbruksministeren om han vil foreta en grundig evaluering av hvordan utnyttelsen av midlene over jordbruksavtalen er. Så langt har ikke landbruksministeren vist noen interesse for det.

Derfor har jeg merket meg at en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite i innstillingen gir statsråden hva jeg oppfatter er et arbeidsoppdrag, med å gjennomføre en grundig forvaltningsrevisjon av hele jordbruksavtalen og hvordan denne slår ut i forhold til virkemiddelbruken. Så hvis statsråden har tenkt å ta ordet i denne debatten, synes jeg at han bør komme inn på hvordan han har tenkt å gjennomføre dette arbeidsoppdraget som jeg oppfatter at komiteen har gitt statsråden.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:54:26]: Landbruket i Norge skal produsere helsemessig trygg mat, sikre matforsyningen, opprettholde kulturlandskapet og samtidig bidra til bosetting og sysselsetting i hele landet. Landbruket spiller også en viktig rolle for næringer som reiseliv, kultur og næringsmiddelindustri. Målet er å opprettholde et levende landbruk i hele Norge.

I St.meld. nr. 19 for 1999-2000, Om norsk landbruk og matproduksjon, hvor de sentrale målene for norsk landbrukspolitikk er beskrevet, blir det lagt vekt på å legge til

rette for en helhetlig næringsutvikling på bygdene ved å styrke grunnlaget for et allsidig og lønnsomt næringsliv.

Bygdeutviklingsmidlene, BU-midlene, og Verdiskapingsprogrammet for mat, VSP-mat, er de sentrale økonomiske virkemidlene for å nå målene om landbruksrettet næringsutvikling. Fra og med 1992 er det bevilget BU-midler for å skape grunnlag for ny og lønnsom næringsutvikling innenfor landbrukssektoren og bidra til en desentralisert bosetting. Både utvikling av nye varer og tjenester, nye næringer, og utvikling av den tradisjonelle landbruksproduksjonen er støtteberettiget. Det er bevilget 2,2 milliarder kr i BU-tilskudd i perioden 2001–2006, og de fylkesvise BU-midlene forvaltet av Innovasjon Norge utgjør den største andelen med 1,7 milliarder kr.

VSP-mat ble startet i 2001 og har en varighet på ti år. Formålet med programmet er en høyere verdiskaping gjennom å stimulere til produksjon av mat med utgangspunkt i markedsmuligheter og forbrukerbehov.

Hovedformålet med denne revisjonen, som det ble understreket av saksordføreren, har vært å undersøke om resultatene av VSP-mat og de fylkesvise BU-midlene som Innovasjon Norge forvalter, er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Det er tre hovedproblemstillinger som er undersøkt:

- Forvalter Innovasjon Norge virkemidlene i tråd med forutsetningene?
- Bidrar de økonomiske virkemidlene til langsiktig økt bedriftsøkonomisk lønnsomhet og samfunnsmessig nytte?
- På hvilken måte ivaretar Landbruks- og matdepartementet sitt overordnede styringsansvar for de to virkemiddelordningene?

Riksrevisjonens undersøkelse påpeker det som hevdes å være svakheter i departementets styring og resultatrapportering av BU-midlene og VSP-mat. Ifølge Riksrevisjonen har ikke Landbruks- og matdepartementet lagt til rette for god nok styring, og det er mangelfull oversikt over resultater og effekter av midlene til næringsutvikling i landbruket. For VSP-mat er det også mangelfull informasjon om bidraget til bedriftenes og primærproducentenes lønnsomhetsutvikling, som er et viktig mål for programmet.

Jeg har også merket meg at Landbruks- og matdepartementet er uenig i vesentlige deler av Riksrevisjonens analyse og vurderinger når det først og fremst gjelder BU-midlene til tradisjonelt landbruk. Derfor vil jeg understreke det positive i at hele komiteen er enig med Landbruks- og matdepartementet i at BU-midlene og VSP-mat er en del av en større landbrukspolitikk med en rekke juridiske og økonomiske virkemidler. Det betyr at for å se helheten i landbrukspolitikken, er det ikke tilstrekkelig å vurdere bare disse to ordningene isolert fra de øvrige virkemidlene som eksisterer. Det er en samlet komite enig om, noe som også er viktig. Stortinget har flere ganger vedtatt og uttrykt målsettinger om et levende landbruk med en bred tilnærming. Samtidig har Stortinget presisert at økt satsing på alternativ næringsutvikling er like nødvendig som en mer konkurransedyktig volumproduksjon. Jeg er derfor godt fornøyd med at statsråden har signali-

sert at han ønsker en bred og helhetlig evaluering av BU-midlene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per-Kristian Foss (H) [10:58:20]: Jeg tegnet meg ikke på den ordinære talerlisten, for jeg hadde sett frem til å høre statsrådens innlegg først. Det er en enstemmig komite som står bak denne innstillingen. I innstillingen retter en enstemmig komite en relativt usedvanlig kritikk, til Stortinget å være, mot statsråden. Man sier at statsrådets, dvs. departementets, fremgangsmåte er Stortinget fremmed. Som også saksordføreren sa, er det å drive polemikk mot Riksrevisjonen etter at Riksrevisjonen fremmer sin endelige innstilling overfor Stortinget, en – for å si det forsiktig – noe usedvanlig arbeidsform. Departementene har jo anledning til å legge frem sine synspunkter overfor Riksrevisjonen både ved starten av prosjektet og når den foreløpige innstilling legges frem. Så departementet har alle muligheter til å legge frem sitt syn overfor Riksrevisjonen underveis. Men når den endelige innstilling fremmes overfor Stortinget, er det Stortingets sak. Derfor etterlyser jeg statsrådets synspunkter på den kritikk som fremsettes, både når det gjelder behandlingsmåten, fremgangsmåten og departementets opptreden.

La meg på generell basis si at problemet med Riksrevisjonens rapporter jo ikke er at de ikke får enstemmig tilslutning i Stortinget, for det får de som oftest, men at statsråden ikke bryr seg om konklusjonene. Det er ikke så lenge siden vi i denne sal hadde en ganske samstemmig kritikk av mangel på respekt for anbudsreglement. Det var ikke ett presseorgan som skrev om den debatten. Siden har den fått noe mer omtale, for å si det forsiktig, fordi pressen har begynt å interessere seg for det faktum at man ikke bryr seg om å bruke verken innkjøpsprotokoll eller følge anbudsforskrifter og lovbestemmelser.

Jeg bruker denne anledningen til å utfordre statsråden til å kommentere innstillingen og fortelle hvordan han vil opptre i fremtiden på basis av denne enstemmige innstillingen, for det er det interessante – altså det som på et annet språk vil kalles forbedringspotensial.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:00:55]: Jeg oppfatter at det er to hovedsaker som blir kommentert i forhold til kritikk rundt dette. Det ene går på sakens innhold knyttet til bruken av BU-midler inn mot tradisjonelt landbruk. Det andre går konkret på det representanten Foss omtalte i forhold til at det ble utdelt pressemeldinger i forbindelse med Riksrevisjonens pressekonferanse. Til det siste er det bare å si at jeg selvsagt forholder meg til det som saksordføreren tydelig refererte til fra Stortingets innstilling. Jeg kan forsikre Stortinget om at i den grad det blir en ny pressekonferanse rundt forhold knyttet til Riksrevisjonens arbeid opp mot Landbruks- og matdepartementet, så vil det ikke bli delt ut

pressemelding i forbindelse med tilsvarende arrangementer.

Når det gjelder innholdet, og det jeg også har framført i høring i komiteen, hvor jeg har framført et resonnement som går på at det å si at evaluering av bruken av BU-midler, som for øvrig er evaluert i praksis i forrige regjeringensperiode*, utelukkende ut fra hvilke antall nye årsverk som etableres i en næring hvor avgangen årlig har ligget på fra 3 til 6 pst., gir et for snevert bilde av hvilken effekt den type midler har. Vi ser jo nå f.eks. i den mest arbeidsintensive delen av norsk landbruk, melkeproduksjonen, at det foretas betydelige investeringer i effektivisering knyttet til melkeroboter. Det er investeringer som isolert sett ikke bidrar til økt inntjening på det enkelte bruk, men det bidrar i mange tilfeller til at man har lyst på høyere timebetaling, for arbeidsinnsatsen på det enkelte bruk går betydelig ned, og da kan eieren/brukeren velge å bruke den tida på andre gjøremål enten på gården eller utenfor gården. Derfor mener jeg at i det tradisjonelle landbruket må måloppnåelsen ses i forhold til det aspektet. Det er noe jeg har framført overfor komiteen, og det er noe jeg står ved.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:03:28]: I mitt forrige innlegg bad jeg statsråden kommentere hva jeg oppfatter som et arbeidsoppdrag fra kontroll- og konstitusjonskomiteen. La meg sitere fra innstillingen, siste avsnitt:

«Komiteen vil også påpeke behovet for å gjennomføre en større og bredere forvaltningsrevisjon av norsk landbrukspolitikk og imøteser dette med stor interesse.»

Jeg tror at man skal være forholdsvis arrogant fra Regjeringens side hvis man ikke tar en slik merknad fra en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite på alvor. Jeg vil be om at statsråden nå, når han har muligheten, kommenterer denne merknaden.

Øystein Djupedal (SV) [11:04:30]: La meg bare få presisert til representanten Kielland Asmyhr at forvaltningsrevisjoner ikke foretas av departementet, men av Riksrevisjonen.

Det vi har bedt om, er at Riksrevisjonen ser på helheten i landbrukspolitikken. Vi har fått forsikringer fra Riksrevisjonen om at de er i gang med et slikt arbeid, og vi har fått bekreftet fra Landbruks- og matdepartementet at de også er positive til at en slik forvaltningsrevisjon av landbruket foretas. Det betyr altså at vi har bedt om dette, og Riksrevisjonen vil på et egnet tidspunkt komme tilbake til Stortinget med en større forvaltningsrevisjon som jeg selvfølgelig forutsetter, på vanlig vis, at Landbruksdepartementet bidrar til, slik at denne revisjonen av den helhetlige landbrukspolitikken blir best mulig og mest mulig presis.

Når det gjelder den lille utvekslingen som har vært knyttet til hvordan en statsråd og et departement skal opptre i forbindelse med Riksrevisjonens rapporter, så er det ikke noen tvil om at en samlet komite presist har uttrykt forbauselse over at Landbruks- og matdepartementet ved

*Ifølge departementet medfører ikke dette riktighet.

framleggelsen av denne rapporten nok gikk noe for langt i forhold til det Stortinget er vant til. Riksrevisjonen er et uavhengig organ under Stortinget. I den grad en statsråd eller et departement er uenig i det som står i Riksrevisjonens rapport, er det naturlig at det knyttes til Stortingets behandling, ikke til Riksrevisjonens framleggelse.

Jeg tror nok at gjennom det Stortinget enstemmig har skrevet i denne innstillingen, er dette budskapet mottatt av Regjeringen, så vi kommer nok ikke til å oppleve dette igjen.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:06:27]: Aller først mener jeg at det var en nyttig opprydding saksordføreren foretok i forhold til ulike typer evaluering og revisjon som skal foretas.

Når det gjelder det som ligger i innstillinga fra komiteen, om at en ønsker en bredere gjennomgang og en bredere evaluering av bruken av BU-midlene, er det et arbeid som jeg er i oppstart av. Jeg har en ambisjon om å få bedre resultatindikatorer på plass, slik at vi framover klarer å se det som i og for seg denne saken i stor grad handler om, hvordan vi på bedre måter enn i dag kan se effektene av de midlene som benyttes til å skape nye arbeidsplasser innenfor landbruket.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3247)

Sak nr. 3 [11:07:27]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Vera Lysklætt, Leif Helge Kongshaug og Odd Einar Dørum om snarest å iverksette en femårig allmennlærerutdanning (Innst. S. nr. 215 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:36 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anna Ljunggren (A) [11:08:44] (ordfører for saken): Det har vært spennende å være saksordfører for Venstres representantforslag om en femårig allmennlærerutdanning. Mange har meninger om dette, og det engasjerer lærerstudenter, lærere og de som utdanner lærere.

En ved allmennlærerutdanningen her i Oslo sa til meg at hennes studenter ofte spurte om hvorfor deres utdanning så ofte ble debattert av oss politikere. Det er jo fordi lærerutdanningen er en av de viktigste utdannin-

gene vi har, og læreryrket er et av de viktigste yrkene.

Venstres forslag om en femårig allmennlærerutdanning har fått støtte kun fra Fremskrittspartiet. De vil gjøre rede for sine standpunkter.

De fleste signalene jeg har fått i arbeidet med dette representantforslaget, er at iverksetting av en femårig allmennlærerutdanning er veien å gå. Men en endring av antall år skjer ikke over natten. Signalene har vært klare på at vi må vite hva slags innhold vi ønsker, og hva vi eventuelt vil ha mer av. Det nytter ikke med et ekstra år av det vi har i dag, hvis det ikke er godt nok.

Tidligere i år hadde representanten Gunnar Gundersen en interpellasjon hvor lærerutdanningen ble bredt debattert. Også da kom det fram synspunkter på om man skulle ha en femårig allmennlærerutdanning eller ikke.

Flertallet i komiteen mener at spørsmålet om en femårig allmennlærerutdanning ikke kan behandles som ett tiltak alene. Det er viktig med helhet og langsiktighet. De fem partiene som ikke støtter Venstres forslag, har en felles tilnærming til dette at en forbedring av den fireårige allmennlærerutdanningen man allerede har, *kan* være en løsning. Men ingen lukker døren for at allmennlærerutdanningen skal være femårig en gang i framtiden.

Jeg mener at det er en rekke forbedringspunkter innenfor dagens allmennlærerutdanning, men Venstre begynner i gal ende. Vi kan ikke konkludere før vi vet hva det femte året skal inneholde. Venstre har en lettvinntilnærming til de utfordringene allmennlærerutdanningen står overfor. Jeg har oppfattet det slik at representanten Dørum er utålmodig. Det er vel og bra, men å utvide uten helt å vite hva det trengs mer av, blir feil for meg. Jeg tror ikke at alle de 29 institusjonene for allmennlærerutdanning er klare til umiddelbart å iverksette en femårig utdanning. Det tar tid å bygge opp et fagmiljø på masternivå.

La meg ta for meg en del av de utfordringene jeg mener allmennlærerutdanningen står overfor. Mange lærerstudenter faller fra midt i løpet, og vi vet ikke hvorfor. Vet vi om praksisutdanningen er god nok på alle institusjonene? Er praksis nødvendigvis noe det skal være mer av, eller er kvaliteten viktigere enn kvantiteten? Praksisperioden er veldig ulik fra institusjon til institusjon, det være seg *når* studenten første gang er ute i grunnskolen, skoleovertakelse og utveksling mellom praksisskole og institusjon.

Vi har utfordringer når det gjelder å få de aller beste til å velge å bli lærer. De siste tre årene har det vært en liten nedgang i antall søkere til allmennlærerutdanningen. I den samme perioden var det ca. 700 færre som hadde allmennlærerutdanning som førstevalg, til tross for at det var en liten økning i antall studieplasser.

Læreryrket er av de profesjonene der det leses minst faglitteratur etter endt utdanning. Lærerne oppdaterer seg ikke på nye læringsmetoder og på forskningsresultater.

Så har det dukket opp en rekke spørsmål hos meg som Venstre ikke har tatt stilling til – ikke Fremskrittspartiet heller, for den saks skyld. Det er spørsmål som: Skal vi kunne velge mellom en treårig allmennlærerutdanning og en femårig allmennlærerutdanning? Skal man kunne

jobbe som lærer i skolen etter en treårig allmennlærerutdanning? Skal det være slik at man etter endt bachelorutdanning må søke seg inn på masterstudiet? Hva skal de med en bachelorgrad da jobbe som? Skal vi ha en ordning der man legger et ekstra år til den allmennlærerutdanningen vi har i dag, slik at det blir fire år pluss ett år? Skal det ekstra året bare være mer praksis? Skal vi legge til rette for spesialisering innenfor fag eller innenfor nivå, eller skal vi ha en kombinasjon av dette? Hvis vi ønsker lærere som spesialisere seg på et nivå, skal denne spesialiseringen være rettet inn mot et enkelt trinn, mot barnetrinnet generelt eller mot ungdomstrinnet generelt? Hvis vi ønsker lærere som spesialisere seg i fag, hvor mange fag skal de da spesialisere seg i? Jeg håper at Venstre og Fremskrittspartiet kan klargjøre sine standpunkter i disse spørsmålene.

Jeg ser fram til at stortingsmeldingen om allmennlærerutdanningen vil bli lagt fram for Stortinget, og til en videre diskusjon om denne utdanningen.

Under behandlingen av representantforslaget fremmet Venstre et nytt forslag, som har fått støtte fra resten av opposisjonen. Forslaget går ut på «snarest mulig å gjennomgå rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at den er oppdatert i forhold til Kunnskapsløftet». Jeg mener at også dette forslaget må drøftes i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen. Vi må se alt under ett, og det må vi gjøre i forbindelse med behandlingen av den stortingsmeldingen som vil bli lagt fram.

Anders Anundsen (FrP) [11:14:08]: Allmennlærerutdanningen fikk nok et skudd for baugen da NOKUT i 2006 gav den noe som lignet på en strykkarakter. Det er alvorlig. Selv om alle utdanningsinstitusjonene har iverksatt målrettede tiltak for å gjøre allmennlærerutdanningen bedre, er det vanskelig å lukke øynene for at denne utdanningen trenger en grunnleggende oppgradering.

Allmennlærerutdanningen trenger mer enn et malingsstrøk for å fremstå som tilstrekkelig forbedret. Fremskrittspartiet mener at en totalrenovering er nødvendig. Det betyr at en må gjennomgå innholdet i utdanningen på nytt. En må vektlegge faglig fordypning, ledelse og foreldresamarbeid, sikre en pedagogisk og didaktisk utdannelse og gjøre utdannelsen mer praksisrettet. Fremskrittspartiet er forundret over at regjeringspartiene ikke tar denne utfordringen på alvor. Det er altså to år siden NOKUT-evalueringen viste oss skremmende resultater, og det er ikke foretatt noen nasjonale grep for å bedre situasjonen. Regjeringspartiene sitter fortsatt på gjerdet og venter på en fremtidig stortingsmelding, som saksordføreren gjorde rede for.

Det å sette i gang utvikling av en femårig lærerutdanning med økt faglig fordypning er ikke en enkel løsning på en komplisert problemstilling. Det er en konkret start på en prosess som vil resultere i en allmennlærerutdanning som er sammensatt på en helt annen måte, og som ender i et femårig løp.

Det er ganske frustrerende at regjeringspartiene i innstillingen klart sier at det er «lite hensiktsmessig» å behandle reformeringen av allmennlærerutdanningen som et representantforslag. Det er rett og slett et uttrykk for

manglende respekt overfor Stortingets eneste måte å initiere saker på når Regjeringen svikter i fremleggelsen av noe bedre.

Dersom regjeringspartiene kunne vise til konkret handling – de har intet ønske om forbedring og forlengelse av allmennlærerutdanningen – så kunne en sett på den typen utsagn med en viss troverdighet. Men det er ingen ting som tyder på at verken Regjeringen eller dens partier på Stortinget tar utfordringen på alvor. De er for tiden mest opptatt av å finne unnskyldninger for ikke å foreta seg noe. Det blir i alle fall ikke en bedre allmennlærerutdanning av det.

Det er ingen uenighet mellom Fremskrittspartiet og Venstre, som står bak forslaget, om at et ekstra år i seg selv ikke vil føre til en bedre allmennlærerutdanning. Men så er det også meningsløst å fremstille det som om det er det forslaget går ut på. Forslaget går ut på en konkret start som skal ende opp med en femårig utdanning – selvfølgelig med en total innholdsreformasjon.

Opposisjonen står samlet om et forslag om en gjennomgang av rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at den er oppdatert i forhold til Kunnskapsløftet. Når regjeringspartiene i innstillingen sier at de er opptatt av å sikre allmennlærerutdanningen både på kort og på lang sikt, men likevel ikke vil være med på en slik gjennomgang, viser det klart at regjeringspartienes engasjement kun er staffasje – ikke noe mer. Hvilke tiltak har Regjeringen og dens stortingspartier gjennomført for å sikre kvaliteten på allmennlærerutdanningen på kort sikt? Det eneste som er gjort, er at en har debattert utfordringene i en interpellasjon. Det er en tragisk dårlig oppfølging av egne forsett, for å si det forsiktig, noe man jo skal gjøre i denne sal.

Jeg er oppriktig bekymret for rekrutteringen til allmennlærerutdanningen. Den fortsetter å synke. Jeg er bekymret for at flertallet i denne sal har tillagt seg den uvane bare å prate om problemer, vanskeligheter og utfordringer, men unnlate å handle for å forbedre. Jeg er redd for at vi mister viktig tid. Det vil gå ut over de barna som går på skolen, mens vi har demokratisk makt i dette hus. Jeg liker det ikke. Jeg liker ikke et handlingslammet flertall, verken på dette eller på andre områder.

Forslagene i saken vil bli tatt opp av Venstre senere i debatten.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [11:18:26] (komiteens leder): Det er bra at Stortinget får anledning til å diskutere allmennlærerutdanninga også før stortingsmeldinga kommer rundt årsskiftet. Det er mange av oss som mener at det er lenge å vente, og da tar vi gjerne en debatt i mellomtida.

Debatten om lærerutdanninga har gått friskt etter at NOKUTs evaluering kom i september 2006, og med god grunn. Evalueringa gir klar beskjed om at allmennlærerutdanninga trenger mer av alt – mer fag, mer fordypning, mer spesialisering, mer pedagogikk, mer didaktikk og ikke minst mer ledelse. Institusjonene får også klar beskjed om å ta et større ansvar, kanskje spesielt for kvaliteten og for frafallet av studenter. Det er enkelte høy-

skoler som presenterer tall på opp mot 51 pst. frafall av allmennlærerstudenter. Det er ikke holdbart.

Det ble også gitt klar beskjed i evalueringa om at det må mer praksisretting til, og ikke bare praksisretting, men mer relevant praksisretting av utdanninga.

Det er samtidig viktig å huske på at debatten om allmennlærerutdanning må begynne i riktig ende. Etter Høyres oppfatning vil den riktige enden være å diskutere hva allmennlærerutdanninga skal inneholde. Så må vi summere det og finne ut om vi skal ha en fireårig eller femårig utdanning. Det er ikke mange tiår siden vi hadde en toårig allmennlærerutdanning, så fikk vi en treårig og så en fireårig.

Hvis man skal ta et skråblikk på allmennlærerutdanninga anno 2008, er det mange foruroligende tegn. Det har vært en halvering av undervisningstida siden 1990-tallet. I dag er det bare 12–14 timers obligatorisk undervisning hver uke. Det er færre obligatoriske temaer nå enn tidligere, og ikke noen plikt for studentene til å være til stede. Mange utdanningsinstitusjoner føler tvert imot at de har en plikt til å begrunne særskilt hvis noe skal være obligatorisk. Bare 45 pst. gjennomfører allmennlærerstudiet på normert tid, dvs. at det er veldig mange som bruker lengre tid. Vi har en utfordring i å ruste opp både kvaliteten og arbeidsinnsatsen.

Ved Høgskolen i Oslo ble det for ikke lenge siden gjort en undersøkelse for å kartlegge hvordan allmennlærerstudentene ved Høgskolen jobbet. Det er ingen overdrivelse å si at studieintensiteten ikke var spesielt høy. Ca. 20 pst. av studentene studerer mindre enn 20 timer i uka, og gjennomsnittlig studerer de 24 timer i uka.

Det er nødvendig å stille strengere krav til studentene både om tilstedeværelse og om arbeidsinnsats. Det er mange som etter min oppfatning – med rette – hevder at før vi diskuterer om vi skal gjøre allmennlærerutdanninga femårig, må vi få den til å bli fireårig. I dag er realiteten at allmennlærerutdanninga egentlig er treårig.

Vi må skape en kultur for læring i allmennlærerutdanninga og en kultur for ledelse. Jeg syns det er flott at Oslo kommune tilbyr nyutdannede lærere et 50 timers kurs i klasseledelse o.a. Det er bra, men det forteller samtidig noe om hva som er en av de store manglene ved allmennlærerutdanninga i dag. Strengt tatt burde det ikke vært nødvendig, men det er et godt tiltak, som gir Oslo kommune gode lærere.

Det forslaget som hele opposisjonen står sammen om, er etter min oppfatning et veldig viktig punkt. Da den nye rammeplanen for allmennlærerutdanninga kom i 2003, var Kunnskapsløftet ennå ikke påtenkt – jo, det var påtenkt, men det var i hvert fall ikke ferdig. Og alt det som Kunnskapsløftet omhandler av klasseledelse, av grunnleggende ferdigheter, av vurderingskompetanse og av krav til både elever og lærere, er ikke fanget opp i den rammeplanen som nå gjelder. For eksempel sier den ingenting om grunnleggende ferdigheter og ledelse, og den sier veldig lite om resultatoppfølging, elevvurdering og oppfølging av læringsutbytte. Derfor er det viktig at vi i påvente av en ny allmennlærerutdanning skal klare å gjøre den utdanninga som eksisterer i dag, så god som mulig, for å tilby våre

barn så gode lærere som mulig i framtida. Derfor oppfordrer jeg egentlig regjeringspartiene til å tenke seg om en gang til med tanke på om de ikke kan støtte det punktet som handler om en gjennomgang av rammeplanene.

Jeg tror det må mer til enn en stortingsmelding ved årsskiftet for å endre kulturen ved allmennlærerutdanningsinstitusjonene, rett og slett fordi vi har sett at den nye utdanninga vi fikk i 2004, ikke har blitt tatt tilstrekkelig på alvor av institusjonene. Det holder ikke bare å tro at en stortingsmelding vil endre kulturen ved institusjonene. Jeg tror vi trenger en sterkere kultur for læring ved lærerutdanningsinstitusjonene, og det håper jeg debatten i dag og debattene vi skal ha framover, kan bidra til.

Åsa Elvik (SV) [11:23:58]: Eg sluttar meg til saksordføraren sine merknader og vil takke ho for eit godt arbeid i komiteen.

I SV gleder vi oss veldig til den stortingsmeldinga som kjem til i løpet av hausten. Vi er svært glade for at departementet har starta oppfølginga av NOKUT-evalueringa i riktig ende. Departementet har lagt ned utruleg mykje arbeid i dialogen med og oppfølginga av dei enkelte institusjonane. Det høyrest ut som om opposisjonen har ein tendens til å gløyme at evalueringa til NOKUT peikar på dei langt fleste oppfølgingstiltaka når det gjeld dei enkelte institusjonane. Dei færreste av endringsforslaga i rapporten var nasjonale tiltak. Derfor er det så utruleg viktig at Kunnskapsdepartementet har lagt ned så mykje arbeid i ei oppfølging av dei enkelte institusjonane. Institusjonane er bedne om å lage planar for ei oppfølging av evalueringa, og dei er bedne om å rapportere årleg. Vi har inntrykk av at dialogen mellom departementet og institusjonane er god. Det er etter vår meining god styring, og det er å starte denne diskusjonen i riktig ende.

Så har også departementet teke nasjonale grep. Det er bl.a. sett av 40 mill. kr på inneverande års budsjett til ulike tiltak og til ei kvalitetsforbetring i lærarutdanninga. Så det er ikkje det at ein ikkje har teke nasjonale grep, men ein har gjort det viktigaste først: å følge opp institusjonane. Kvar einaste dag skjer det eit arbeid på desse institusjonane som handlar om å utdanne lærarar for framtida. Det høyrest det ut som om opposisjonen ikkje i det heile bryr seg om.

Eg trur at grunnen til at lærarutdanninga har vekt så stor politisk debatt, er at vi er så opptekne av lærarar. Vi er så opptekne av lærarar som den viktigaste ressursen i skulen, og vi er så opptekne av at utdanninga skal vere god nok. Og det er eit enormt paradoks i norsk utdanningshistorie at dette er ei utdanning som er utsett for veldig mange reformer.

Eg tviler ikkje på Venstre sine gode hensikter når dei fremma forslag i forhold til lærarreforma, når dei fremma forslag som dei openbert ikkje fekk gjennomslag for då dei sjølv sat i regjering. Siste gongen allmennlærerutdanninga blei reformert, sat altså Venstre i regjering. Men problemet er jo at med Venstres gode intensjonar får ein Høgre og Framstegpartiet med på kjøpet, og det er vesentleg i denne debatten, der vi altså diskuterer framtidens lærarar.

Komiteleiaren sa til Dagbladet den 6. januar:

«Dagens rødgrønne utdanningsminister er den 15. i rekken av rødgrønne bidragsytere, som siden krigen har vært med på å skape krisen som skolen nå befinner seg i.»

Eg vil vise til ein sentral framstegspartitillitsvald, Sylvi Listhaug, som til Dagbladet den 21. januar i år sa:

«Det må bli mye lettere å sparke lærere. I dag er skolen en verna bedrift.»

Vidare:

«Vi må få slutt på at disse lærerne har blankofullmakt til å ødelegge folks framtid.»

Denne kombinasjonen er jo fantastisk. Skulen er altså i krise, og det er lærarane si skuld. Kva slags politisk bodskap er det opposisjonen ønskjer å sende? Då blir Venstre sine gode intensjonar sett litt i skuggen av dei som er framtidige samarbeidspartnarar på borgarleg side.

Eg vil ta avstand frå karakteristikken om at den norske skulen er i krise. Det skjer utruleg mykje god læring kvar einaste dag i den norske skulen. Dei aller fleste lærer det dei skal, fordi dei har gode, dyktige, engasjerte lærarar. Dei scorar også godt på internasjonale undersøkingar når det gjeld ting som er viktige, f.eks. engelsk og samfunnsforståing.

Vi har ei hovudutfordring i norsk skule, og det er at det er for mange som ikkje lærer det dei treng å lære. Sjølv om fleirtalet lærer det dei skal, er det for mange som ikkje lærer det dei treng for å klare seg i arbeids- og samfunnslivet vidare. Og den aller største utfordringa er at kva ein faktisk lærer i den norske skulen, det heng saman med sosial bakgrunn. Men vi kan ikkje sitje på Stortinget og seie at det er lærarane si skuld. Kva slags politisk bodskap er det? Og korleis går det då an, når ein er representant frå same parti, å undre seg over at rekrutteringa til allmennlærerutdanninga går ned, når det er den politiske bodskapen som vi ønskjer å sende? Det ønskjer ikkje SV, det ønskjer ikkje fleirtalet. Men vi kan ikkje slåst med opposisjonen, som ønskjer å sende den meldinga til framtidens lærarar.

Eg høyrer at komiteleiaren også i dag tek opp eit retorisk poeng med omsyn til at det ikkje var den førre reforma av 2003 som var feil, men oppfølginga av institusjonane. Jaha – så er det enten lærarane si skuld, eller så er det lærarutdannarane si skuld.

Vi har eit politisk ansvar for å sørge for at innhaldet er godt nok, og eg er utruleg glad for at departementet har starta i riktig ende, starta i den enden der ein er i dialog med institusjonane. Og så gleder vi oss veldig til å få den meldinga. Då skal vi diskutere heilskapen, også med tanke på dei nasjonale grepa som vi no nødvendigvis tek. Det er utruleg mange engasjerte på dette feltet, og vi er veldig glade for den dialogen som vi har med alle dei involverte partane.

Björg Tørresdal (KrF) [11:29:13]: Fra Kristelig Folkepartis side har vi ennå ikkje tatt stilling til det konkrete forslaget som er i dette representantforslaget, om å utvide lærerutdanningen til fem år. Vi vil også vise til den forestående stortingsmeldingen om lærerutdanningen og vil avvente denne før vi tar endelig stilling til forslaget.

Samtidig vil jeg understreke at det ikke betyr at vi ønsker å sette innholdet i lærerutdanningen på vent. Det kan være nødvendig å sette i gang enkelttiltak mens en venter på å behandle stortingsmeldingen.

Jeg vil understreke at det for å få til en bedre lærerutdanning ikke vil være tilstrekkelig alene å utvide lærerutdanningen. Ofte blir det sett på som en løsning i skolen, siste gang i forbindelse med statsbudsjettet for 2008, der Regjeringen la inn ekstra timer i grunnskolen for de minste elevene. Vi var uenig i det, og foreslo å bruke de samme midlene til å ansette flere lærere i skolen, lærere som er til stede på samme tid.

Jeg mener at det viktigste for å forbedre skolen først og fremst er å se på innholdet, det gjelder òg den fireårige lærerutdanningen vi har i dag. Skal vi fylle på med et ekstra år, må vi ha en klar formening om hva vi vil fylle det året med. Et femte år må innebære en forsterkning av de grepene vi velger å ta for at den fireårige lærerutdanningen skal bli bedre. Først når vi har det utgangspunktet, vil det være fruktbart å diskutere et femte år. Det kan være at vi skal ha mer praksis, gjerne et helt praksisår, men vi må finne ut hva vi vil ha, før vi bestemmer oss for utvidelsen.

Et av evalueringens viktigste punkt var påpekingen av at teori og praksis må knyttes bedre sammen. Det er en kjensgjerning at mange nyutdannede lærere føler seg utrygge i klasseromssituasjonen. En snakker om det store praksissjokket som enkelte nyutdannede lærere opplever når de skal være i klasserommet for første gang på egen hånd. Det er grunnen til at Kristelig Folkeparti har foreslått at det bør innføres en mentorordning for nyutdannede lærere. Konkret går det ut på at alle nyutdannede lærere skal knyttes opp mot en erfaren lærer det første arbeidsåret. Sammen med denne mentoren vil de kunne drøfte ulike problemstillinger, og mentoren vil òg kunne bistå i undervisningen. Jeg tror det er mulig å finne ulike modeller for hvordan en kan gjøre dette i et eventuelt femte år. Vi er altså åpne for å vurdere et femte år når den tid kommer.

Jeg vil ta opp to forhold som jeg har nevnt for statsråden tidligere. Kristelig Folkeparti er opptatt av at allmennlærerutdanningen skal være *allmenn* – altså omfatte alle fag. Synes ikke statsråden det er betenkelig når Universitetet i Stavanger planlegger å ta vekk musikkundervisningen fra allmennlærerutdanningen – musikk, som er et utrolig viktig fag, og som i tillegg er en viktig aktivitet i alle fag? Det skulle være unødvendig i denne sal å argumentere for musikk i grunnskolen. Det er en veldig viktig del av barns dannelse. Det vil jeg gjerne at en tar med i stortingsmeldingen – at alle fag må være med for at det skal være en allmennlærerutdanning.

Et annet element er det at lektorer i videregående skole tjener mer enn lektorer i lærerutdanningen. Ja, det er lønnsforhandlinger som avgjør slike ting, og ja, det er mulig for høyskoler og universiteter å gi høyere lønn til sine ansatte. Men det er allikevel et faktum at de som skal utdanne våre lærere tjener mindre enn de som underviser. Hva slags signal er det når en ønsker høy kvalitet i lærerutdanningen? En må uansett forholde seg til det faktum, når en skal se på helheten i lærerutdanningen.

Til slutt: Ikke alle passer til å være lærere i grunnskolen, selv om de kvalifiserer til inntak, selv om det stilles strenge krav til matematikk og engelsk. Jeg har selv hatt gleden av å ansette flere hundre lærere i ungdomstrinnet – i et prosjekt der vi intervjuet alle kandidatene. De kan ha alle formelle kvalifikasjoner for å bli tatt opp til lærerutdanningen, men like fullt mangle det som skal til for å være gode formidlere, det som skal til for at det vil skje læring hos barn. Derfor er det viktig at lærerutdanningen og gir viktige signaler til dem som tar denne utdanningen, om at de må prøve ut om de passer til lærergjærningen. Det ville jo være helt forferdelig å måtte gå i fem år før du finner ut om du passer til læreryrket, og enda verre å praktisere i skolen i mange år dersom du ikke passer.

Før ble det sagt at det var vanskelig å komme inn på lærerskolen – og slik var det enkelte år – men det var lett å komme ut. Jeg er veldig opptatt av at det skal stilles faglige krav når en tas inn og når en eksamineres ut – men egnethet må være et viktig element i allmennlærerutdanningen.

Inger S. Enger (Sp) [11:34:31]: Forslagsstillerne viser i forslaget sitt til den senere tids debatt vedrørende kvaliteten i norsk skole og norsk allmennlærerutdanning. Denne debatten har særlig blitt aktualisert gjennom de resultatene norske elever har fått, i de internasjonale kartleggingsprosjektene PISA og PIRLS. Resultatene viser at Norge ligger under gjennomsnittet i OECD-landene i flere fag. Jeg skal være den første til å innrømme at vi med fordel kunne ligge høyere på den lista – men samtidig merker jeg at jeg får lyst til å spørre om hva det er som ikke blir målt i disse undersøkelsene. De spurte f.eks. ikke om elevene kunne noe om sin kulturelle bakgrunn, om de hadde kunnskaper om demokratiutvikling og samfunnsforståelse. Det ble heller ikke vektlagt om elevene kunne samarbeide etc. Vi må i denne debatten vokte oss litt for å gjøre skolen dårligere enn den er. Jeg tenker også at dette faktisk har noe med rekruttering til læreryrket å gjøre.

Forslagsstillerne nevner også at det er av avgjørende betydning at norsk allmennlærerutdanning er av høy kvalitet, at lærerne utgjør bærebjelken i skolen som samfunnsinstitusjon, og at lærernes kompetanse er avgjørende for elevenes læring. Dette er det ikke vanskelig å være helt, helt enig i. Alle har vi gode eller dårlige læreopplevelser, for ikke å si læreropplevelser fra skolen. Å understreke lærerens rolle er av svært stor betydning.

Så litt om NOKUT: Jeg synes det er viktig å merke seg at NOKUT stort sett pekte direkte på lærerinstitutionene. Det var ikke så mye som gikk på det nasjonale, det gikk direkte på hver enkelt lærerskole. De kom med 129 konkrete råd, og 123 av dem var rettet direkte til institusjonene. Det viktigste oppfølgingsarbeidet må derfor institusjonene ta sjøl, sammen med sine samarbeidspartnere.

Evalueringsrapporten peker på utfordringer som griper direkte inn i hverandre. Det går på ledelsesmessige og organisatoriske utfordringer og på faglige utfordringer, som f.eks. profesjonsaspektet, faglige kunnskaper og samspillet mellom fagstudium, pedagogisk teori og praksis. Etter at evalueringsrapporten kom, har Kunnskapsdepartementet vært opptatt av de vurderinger, svakhetspunkter og anbefalinger

som evalueringa tar opp. De har også gjort noe med det. Alle institusjonene er pålagt å lage en plan for oppfølging, og så rapportere årlig til departementet om gjennomføring av tiltak på alle de områder der panelet fant svakheter. Jeg synes det er viktig å være klar over at det faktisk er slik.

I debatten hører jeg ellers at det ikke skjer noe på dette området, det skjer ikke noe når det gjelder lærerutdanninga. Men, som jeg har prøvd å si, det er faktisk flere konkrete tiltak som er satt i gang:

- På statsbudsjettet for 2008 er det satt av ca. 40 mill. kr til ulike tiltak som skal styrke lærerutdanningene og gi ny kunnskap om lærerutdanningene.
- Det er også satt i gang forskningsprogrammet Praxisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning.
- Vi har innført programmet Veiledning av nyutdannede lærere.
- Vi har et prosjekt med nye modeller for lærerutdanning for grunnskolen ved Høgskolen i Telemark og ved Høgskolen i Vestfold. Da vil jeg nevne noe av det representanten Tørresdal var inne på, nemlig egnethet. Jeg er helt enig i det hun sa, og jeg vet at det spesielt blir tenkt på i forsøket i Vestfold. Jeg tror det er svært viktig at man ikke bare tenker karakterer, men at man også tenker egnethet.
- For å få mer kunnskap om studentenes motivasjon for lærerstudiet og årsaker til frafall støtter KD også et forskningsprosjekt ved Universitetet i Stavanger for å kartlegge og vurdere ulike utvelgelsesmetoder ved opptak til lærerutdanning. Det må også være svært interessant med tanke på det høye frafallet som også er ved lærerskolene.

Alt dette blir veldig gode erfaringer å ha med seg med tanke på den kommende stortingsmeldinga om lærerutdanning. Det vil også i den sammenhengen være riktig å ta opp utdanningas lengde. Det kan godt hende en ender på fem år, men poenget er at vi ikke trenger mer av det samme i lærerutdanninga. NOKUT-rapporten har bevist at lærerutdanning er et komplekst område, og vi må se alt under ett.

Odd Einar Dørum (V) [11:39:36]: I mitt møte med politiske ungdomsorganisasjoner for nøyaktig 48 år siden lærte jeg følgende, jeg var innom Unge Høyre: Ta en debatteknikk hvor du angriper en motstander ved å tillegge motstanderen et standpunkt hvis vanvidd alle kan forstå – skyt det så ned.

For å gjøre det helt personlig – det var en av grunnene til at jeg verken valgte AUF eller Unge Høyre på den tiden. Jeg synes man skal forholde seg til det man står for. Og det Venstre og Fremskrittspartiet står sammen om i det ene av de to forslagene, er rett og slett at man skal ha ambisjoner for en lærerutdanning, stille krav til fag, pedagogikk og øvelse. Det betyr selvfølgelig ikke at det vi står for, skal banaliseres ved nærmest å si at vi skal putte noe på toppen av noe – vi må jo bli tatt på alvor i det vi sier. Vi må bli tatt på alvor når det gjelder det rådet som vi alle har fått fra

NOKUT, om at vi bør gjøre dette. Det er det NOKUT oppsummerer.

Alle som har vært innom utdanning vet at for å bli god trenger du tyngde i fag, du trenger tyngde i pedagogikken, og du trenger tyngde i øvelsen. Hvis man legger det sammen, blir det de fem årene. Alle vet at de land rundt oss som har lærere med kjempestatus, som Finland, har holdt den linjen i 40 år.

I denne salen er det i dag til og med tilløp til igjen å problematisere begrepet «kunnskap» fra en del av regjeringspartiene. Jeg tror nesten ikke mine egne ører når jeg hører det. Det begrepet trodde jeg faktisk vi hadde erobret tilbake, at vi er stolt av kunnskap, og vi lar det ikke flyte ut i det umulige ordet «kompetanse», som man ikke vet hva betyr – man vet ikke hvor det begynner, man vet ikke hvor det slutter. Kunnskap har vært gjenerobret – jeg trodde det stod der.

Venstres ambisjon er at vi skal ha en utdanning som bygger status. Vi har ikke status for en utdanning når søkertallene går ned. I år har de gått ned for allmennlærerutdanningen, faglærerutdanningen og det femårige utdanningsløpet. Ifølge avisen Vårt Land er det halvert, slik at vi nå nesten har like få søkere som vi har plasser. Og så vet vi at bortimot 50 pst. faller fra videre på veien gjennom utdanningen og på veien ut i praksis. Det er den akutte krisen.

I denne situasjonen er det slik at de som har skoen på – Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen og andre, og alle lærerorganisasjoner i Europa – sier at skal du skisere ambisjoner for fremtiden, må du gå for det femårige løpet. Og så er det jo ikke slik at vi kan gå og kjøpe det løpet på IKEA og nærmest montere det i morgen. Det blir en banalisering bortenfor det håpløse i stortings salen, når noen mener at noen av oss med betydelig allmennutdannelse skal si noe så dumt. Vi fastsetter en ambisjon – så skjønner vi at vi er nødt til å utrede det, vi skjønner at det er nødt til å gås et løp for å levere det, og vi skjønner at det tar tid. Reformen i Norge tar tid. Men du setter ambisjonen først.

Det at man da møter representanter for rød-grønne partier som nærmest snakker som en parodi på konservative partier fra det forrige århundre, er jo en sterk opplevelse. Hvis man blir så overforsiktig, kan man lure på hvor i all verden det var de fikk tæl i politikken. Er det blitt borte på veien? Man snakker jo nærmest som ekspedisjonssjefer i et departementet som skal advare en statsråd mot å være uvøren på neste budsjettkonferanse. Slik skal man ikke tale som stortingsrepresentant, hvis man tror på noe. Jeg tillater meg å være så fri.

Det er jo litt deprimerende at dette er aldersuavhengig – så en kan ikke tenke på det heller. Men man må tro på noe, man må ville noe. Olof Palme sa: Politikk er å ville. Det er klart hva Venstre vil, det er klart hva Venstre og Fremskrittspartiet vil: Vi vil ha en ambisjon som forsterker fag, pedagogikk og øvelse. Det tar tid, og det krever en reform. Hvem er med på dette? Det er jo det jeg har sagt, NOKUT har anbefalt det etter at man oppsummerer alle punktene, som representanten Inger Enger tok opp, Utdanningsforbundet står for det og Elevorganisasjonen

står for det. Vi har en stor bredde ute i felten – ute blant dem som har skoen på.

Det rent akutte, rent bortsett fra den manglende rekrutteringen, er når landets største skoleeier, Astrid Søggen, i Oslo, møter komiteen og ser oss inn i hvitøyet og sier at nå forventer vi at de som uteksamineres, kan Kunnskapsløftet, i den betydning at de kan ferdighetskravene i Kunnskapsløftet og vet hvordan de skal forholde seg til små og store barn som skal streve med å få dette til. Det forventer vi. Vi forventer at dette blir gjennomgått, vi forventer at studiespesialiseringene blir gjennomgått, og vi forventer at de studentene som er der, blir fulgt opp. Det sier altså landets største skoleeier, som har fått til ganske betydelige resultater under den politiske ledelsen vi har vært utsatt for – ikke fra regjeringspartiene, men fra Venstre og Høyre gjennom de siste sju til åtte årene. I regjeringen Bondevik II var vi med på å starte dugnaden om Kunnskapsløftet, og vi fortsetter med det som politisk parti.

Det er frydefullt, som gammel Venstre-representant, nærmest å kunne utfordre en rød-grønn koalisjon ved å si at jeg synes de er dvaske i løpet, har ikke ambisjoner, er ikke stolte av kunnskap, vil ikke noe med skolen – de prøver nærmest å si at de vil noe annet, og at vi, Fremskrittspartiet og Venstre, vil gjøre det over natten.

Det var en riktig meningsløs beskrivelse, men det blir ikke fart i en debatt uten at det er temperatur og agitasjon. Det var det jeg kom til da jeg valgte bort AUF og Unge Høyre, at agitasjonens kraft bygger på at du vil noe.

Så tar jeg opp forslagene nr. 1 og 2, det første forslaget på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, og det andre på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre.

Presidenten: Representanten Odd Einar Dørum har tatt opp de forslag han refererte til.

Statsråd Tora Aasland [11:45:09]: Min respekt for kunnskap er meget stor, og jeg arbeider med å gi begrepet innhold hver dag.

En god lærer legger grunnlaget for det enkelte barns og den enkelte ungdoms livslange læring. Derfor trenger vi dyktige, kunnskapsrike og motiverte lærere. Lærerprofesjonen stilles overfor endrede krav i tråd med samfunnets endringer og reformer i skolen.

I den varslede stortingsmeldingen, som Kunnskapsdepartementet iherdig arbeider med, hver dag, vil vi legge stor vekt på å analysere lærerrollen og tydeliggjøre forventningene fra skolen, som lærerutdanningene må ivareta. Lærerutdanning må samtidig tilrettelegges slik at de lærerne vi utdanner i dag, også fungerer i skolen slik vi ser den om ti, tjue eller tretti år.

Det er en rekke ulike kvalitetshevende grep som må vurderes for å styrke norsk lærerutdanning. Noen tiltak vil være nødvendige på kort sikt, andre vil være av mer langsiktig karakter. Innsatsområdene må ses i sammenheng, slik at de forsterker hverandre. Innstillingen fra komiteen viser at spørsmålet om å forlenge allmennlærerutdanningen ikke kan ses på som et isolert tiltak. Forbedringer av lærerutdanningen kan gjøres både innenfor en fireårig

modell, ved økt vekt på veiledning første året i yrket og ved en eventuell utviding til fem år.

Den kommende stortingsmeldingen vil gi god anledning til å drøfte både bredden av tiltak og de overordnede mål og prinsipper som skal legges til grunn for videreutvikling av norsk lærerutdanning. Den innstillingen vi har fått fra komiteen i dag, gjør meg trygg på at vi i meldingen skal komme fram med gode, langsiktige løsninger.

NOKUTs evaluering har gitt oss et bedre kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle lærerutdanningen, og vi begynte arbeidet med den fra dag én etter at den var kommet. Mange av de samme utfordringene som NOKUT har identifisert, finner vi også i utredninger som er blitt gjort av lærerutdanninger i andre land. Vi har gradvis også fått mer internasjonal og norsk forskning på området.

Forskning viser at i tillegg til lærernes fagkompetanse er den pedagogiske kompetansen også viktig for elevenes læringsutbytte. Formålet med en eventuell endring av struktur og innhold i nåværende lærerutdanning må være å styrke både faglige og profesjonelle aspekter ved lærerrollen.

Regjeringen har et stykke på vei tatt konsekvensen av NOKUTs evaluering ved å innføre skjerpede krav ved tilsetting av lærere i fagene norsk, matematikk og engelsk på ungdomstrinnet. Ny kunnskap dokumenterer imidlertid at behovet for lærerkompetanse ikke er det samme på alle trinn og i alle fag i grunnskolen. Derfor er det nødvendig å vurdere en mer differensiert lærerutdanning, der kompetanse i fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praktisk lærerarbeid rettes mot trinn i skolen.

Det synes også å være behov for å gi pedagogikkfaget et nytt innhold og en ny og mer samlende rolle i utdanningen. Faget må mer enn i dag klare å fange opp praktiske, pedagogiske og faglige utfordringer som lærerne står overfor i hverdagen. Med støtte fra Kunnskapsdepartementet er det satt i gang et arbeid med pedagogikkfaget i fagmiljøene.

Det må også vurderes om det er nødvendig å legge sterkere sentrale føringer for oppbygningen av utdanningen for å gi den en mer helhetlig profesjonsinnretning. Det er nødvendig at vi i denne vurderingen ser på norske læresteder som har gjort gode erfaringer med ulike typer organisering av undervisning og praksisopplæring. Vi har mange gode eksempler, også i NOKUTs rapport, på lærerutdanninger som er utviklingsorienterte og av god kvalitet.

Mye tyder på at en utforskende og utviklingsorientert holdning i sterkere grad bør prege både yrkesutøvelse og utdanning. Lærerstudentene må involveres i FoU-arbeid og oppgaver som kombinerer teoretisk kunnskap og erfaring fra praksis. Den enkelte lærer, skoleleder og lærerstudent må ha vilje og evne til å ta i bruk ny kunnskap i sitt daglige virke og bidra til skoleutvikling.

Dette forutsetter at vi har en forskningsbasert lærerutdanning. Fagpersonalet i lærerutdanningen trenger et kompetanseløft. I tillegg må det skje en tydelig prioritering i institusjonene av FoU-arbeid som er relevant for profesjonsutdanningene og for yrkesutøvelse. Det er også nødvendig med nasjonale forskningsprogram som kan bedre sammenhengen mellom yrkesutdanning og yr-

kesutøving og bidra til at forskningsbasert kunnskap tas i bruk.

NOKUT anbefalte en femårig lærerutdanning på masternivå. Mange som har gitt støtte til dette forslaget, har også pekt på de store konsekvenser en slik oppgradering vil ha. I første rekke vil det innebære krav til kompetanse hos lærerutdannerne, som langt fra alle fagmiljøene i dag vil kunne møte. En utvikling mot en eventuelt mer spesialisert lærerutdanning vil ha betydning for det fagtilbudet den enkelte institusjon har kapasitet og studentgrunnlag for å tilby.

Det er helt klart ønskelig at institusjonene utvikler flere mastertilbud for lærere, der det er kompetanse hos fagpersonalet, og der det er nasjonale behov. De skolerette mastertilbudene som utvikles, må ha et innhold og en innretning som skolen trenger. En slik utvikling kan vi i dag se gradvis skje ved mange høyskoler og universiteter. Dette er en prosess som departementet støtter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anders Anundsen (FrP) [11:50:22]: Det meste av det statsråden sier i sitt innlegg, høres jo tilforlåtelig ut. Jeg merket meg særlig at statsråden med respekt for kunnskap og jobber med å fylle begrepet med innhold.

Jeg håper statsråden har kommet et stykke på vei, for NOKUT-evalueringen av allmennlærerutdanningen ble gjort kjent i 2006 – og nå skriver vi 2008. SV har politisk tradisjon for å være utålmodig, og det er prisverdig, fordi det fører til rask handling. Men når partiet har kommet i posisjon, virker det som om handlingstempoet er noe redusert. Det bekymrer meg litt.

NOKUT konkluderer, som statsråden selv sa, med at en femårig allmennlærerutdanning er nødvendig. Det har støtte fra Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen og en rekke andre. Da har jeg lyst til å spørre statsråden, til tross for at hun har varslet en stortingsmelding: Hvor lang tid vil statsråden bruke for å komme til samme konklusjon som ovenfor nevnt?

Statsråd Tora Aasland [11:51:21]: Det er ikke slik at departementet, og heller ikke de statsråder som til enhver tid har vært der, har ligget på latsiden etter at NOKUT-rapporten kom. Øyeblikkelig ble det satt i gang et arbeid med en større gruppe eksperter som vurderte situasjonen, og en rekke initiativ er tatt, også sentralt, for å stimulere til handling. Jeg minner om at det på statsbudsjettet for i år var satt av 40 mill. kr til ulike tiltak som skal styrke lærerutdanningene og gi ny kunnskap. Vi har altså en rekke forsøk rundt omkring.

Vi har foran oss en ganske omfattende vurdering, både når det gjelder differensiering og mulige måter å bedre innhold og struktur i lærerutdanningen på. Jeg vil derfor si til representanten: Når lærerutdanningsmeldingen kommer i løpet av dette året, vil det bli rikelig anledning til å ta standpunkt til de ulike utdanningene, både de som i dag er femårige, og de som i dag går over et annet antall år.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [11:52:29]: Gudmund Hernes har en gang sagt de bevingede ord: Gjenreis halvtidsstudenten i det minste! Det kan kanskje være en betegnende overskrift på allmennlærerutdanningen, slik den ser ut pr. i dag.

I den undersøkelsen som jeg refererte til i mitt hovedinnlegg – fra Høgskolen i Oslo – har man altså regnet ut at den gjennomsnittlige studietida for allmennlærerstudentene tilsvarer et årsverk på 960 timer. Hvis man da sammenlikner det med en 40 timers uke, får man en stillingsbrøk på 60 pst., og dermed har man beregnet seg fram til at man i realiteten har en treårig allmennlærerutdanning i stedet for en fireårig.

Dette er jo tall som har vært kjent en stund, og det går også rett inn i den kritikken som NOKUT har rettet mot utdanningsinstitusjonene. Som representanten Inger Enger var inne på, var det altså 123 direkte oppfordringer til institusjonene. Mitt spørsmål er da: Har statsråden foretatt seg noe for å sørge for at institusjonene følger opp den lave studieinnsatsen og -intensiteten hos allmennlærerstudentene?

Statsråd Tora Aasland [11:53:33]: Jeg tror representanten Eriksen Søreide og jeg er sammen om å avvente kanskje enda mer forgang fra institusjonenes side når det gjelder oppfølging. Jeg tror representanten har uttrykt noe liknende tidligere.

Jeg er selvfølgelig fullstendig klar over at de aller fleste av forbedringstiltakene i kjølvannet av NOKUTs rapport gikk direkte på den enkelte institusjon. Vi har som sagt jobbet systematisk med noen forsøksordninger og andre ordninger fra sentralt hold, men i vår oppfølging av institusjonene er dette selvfølgelig et meget viktig tema på vår dagsorden i styringsdialogen med institusjonene. Vi er hele tiden opptatt av at man skal fylle det eventuelle tomrom i studentenes utdanningstilbud, og at man gjør en skikkelig, god jobb for å legge til rette for at studentene også skal få fylt sin studiedag med det innholdet som skal være der.

Jeg er glad for at representanten selv også i sitt innlegg sa at man vil begynne i den rette enden, og jeg tror det er mye å hente når det gjelder å forbedre dagens utdanning, før vi går på enda flere år.

Björg Tørresdal (KrF) [11:54:46]: Statsråden sa i sitt innlegg at en vil ha fokus på pedagogikken for at den skal bli mer oppdatert med hensyn til de utfordringer lærerne står overfor i hverdagen, i møte med elevene.

Mitt spørsmål blir: I og med at kritikken har vært at det er for dårlig sammenheng mellom teori og praksis, mellom fagopplæring og den praksis lærerne møter i skolen, har denne utviklingen av pedagogikkfaget noe å si for praksisen? Ser en dette arbeidet som en del av pedagogikkfaget?

Statsråd Tora Aasland [11:55:16]: Vi jobber aktivt med to av de viktigste kritikkpunktene fra NOKUT når det gjelder forsøk og vurderinger i forhold til de ekspertråd vi får. Det ene er praksis, og forholdet mellom praksis

og teori, og det andre er styrking av selve kjernen i lærerutdanningen, nemlig pedagogikkfaget. Dette henger sammen. Pedagogikkfaget i seg selv betyr kanskje at det blir en bedre måte å lære på – når man har et tettere løp enn i dag, og ved å forholde seg til praksis. Det vil selvfølgelig være en særdeles viktig del av de vurderingene vi gjør.

Det store spørsmålet er hvor detaljert både vi og Stortinget skal være i den endelige behandlingen av lærerutdanningen, og i hvilken grad vi skal gi noen flere overordnede føringer for hvordan institusjonene skal gjennomføre sine utdanningstilbud.

Odd Einar Dørum (V) [11:56:21]: Statsråden sa at hun var sympatisk innstilt overfor viktige forsøk. Det er vi enige om. Et slikt forsøk er nå under avklaring ved Høgskolen i Bergen, hvor man ved allmennlærerutdanningen vil søke – hvis man ikke allerede har gjort det – departementet om tillatelse til å bruke en femårig master, hvor man gjør to ting. Man forsterker den faglige fordypningen i to fag, i norsk og matematikk, og man dobler øvelsesstiden, altså praksistiden – dvs. at man gjør noe av det som har kommet fram i kritikken mot lærerutdanningen i NOKUT-evalueringen. Ved en slik master prøver man å vise hvordan man kan styrke den allmennlærerutdanningen man har i dag.

Venstre er opptatt av om statsråden vil se med sympati på en slik forsøksøknad fra en seriøs utdanningsinstitusjon som mener at dette er et nødvendig grep for å kunne komme videre når det gjelder å styrke kvaliteten i allmennlærerutdanningen.

Statsråd Tora Aasland [11:57:19]: Vi ser positivt på all god aktivitet som skjer rundt omkring. Vi har allerede i dag masterutdanning ved alle våre universiteter på lærerutdanningssiden, så det er ikke mangel på erfaring fra tilbud med master, altså med en femårig utdanning, som ligger der – men det er på universitetsnivå. Det er for øvrig også det Finland har i sin lærerutdanning.

Jeg ser på situasjonen i forhold til nye søknader slik at når vi nå er så nær framleggelsen av en melding, vil jeg heller ha diskusjonen i forbindelse med meldingen framfor å sette i gang ytterligere nye forsøk nå. Det er mitt primære standpunkt. Men jeg vil selvfølgelig vurdere alle innspill som måtte komme, både gode innspill til vårt arbeid med meldingen, men også innspill som kan hjelpe de enkelte utdanningene til kanskje å finne enda bedre veier enn i dag. Det er tross alt institusjonenes hovedansvar å få til en god utdanning, selvfølgelig innenfor de overordnede rammene man har. Men jeg vil se positivt på alle forsøk på å forbedre det.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [11:58:31]: Det er altså tverrpolitisk enighet om at vi må gjøre noe med lærerutdanningen. Som saksordføreren sa, er det som skjer i dag, ikke godt nok. Regjeringspartiene signaliserer at hele lærerutdanningen må settes på vent, og de anser det som en stor og sammensatt reform. Samtidig sier de at det er behov for å løse de kortsiktige utfordringene – uten at de kommer med et eneste forslag til tiltak.

Så mitt spørsmål er: Hva er årsaken til at regjeringspartiene ikke er villige til å gjennomgå rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at den er oppdatert i forhold til Kunnskapsløftet? Ser ikke statsråden nødvendigheten av en slik kvalitetssikring, eller er det viktigere for regjeringspartiene bare å komme med en masse tomme fraser som ikke følges opp i konkret handling, enn det er å lytte til landets største skoleeier?

Statsråd Tora Aasland [11:59:17]: Selvsagt ser vi på rammeplanen i forbindelse med det arbeidet som gjøres nå. Vi er nå i den situasjonen at vi har hatt to rammeplaner på ganske kort tid. Den forrige var ganske detaljert, og den som er nå, er lite detaljert. Det er selvfølgelig helt nødvendig å vurdere rammeplanen som sådan og innholdet i den når vi nå skal ha en gjennomgang av lærerutdanningen.

Men å påstå at det ikke er gjort noe, er å skyte langt over målet. I år er det satt av 40 mill. kr til tiltak på årets statsbudsjett for å styrke lærerutdanningen og gi ny kunnskap. Det er satt i gang forskningsprogram for praksisrettet FoU for barnehage, grunnskole og lærerutdanning, departementet har støttet en egen årlig FoU-konferanse, det er et program om veiledning av nyutdannede lærere, det er satt i gang et treårig prosjekt på regionalt nivå for å utvikle samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og skole- og barnehagesektoren, det er et utviklingsprosjekt som er ledet av NTNU og Universitetet i Agder, det er et prosjekt med nye modeller for lærerutdanning for grunnskolen ved høyskolene i Telemark og i Vestfold, (presidenten klubber) og slik kunne jeg fortsette. Det er mange ting som er i gang, (presidenten klubber igjen) og det er det vi bruker som grunnlag for vårt arbeid nå.

Presidenten: Presidenten vil minne om taletiden.

Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Vera Lysklætt (V) [12:00:49]: Det er en veldig viktig sak vi behandler i dag, nemlig en forbedret og utvidet allmennlærerutdanning. Vårens debatt om tilstanden i norsk skole har vært nyttig, fordi den har bidratt til at mange har engasjert seg, og at skolepolitikk igjen har blitt løftet på dagsordenen. Debatten har også ytterligere bekreftet det Venstre lenge har sagt, at læreren har en nøkkelrolle med hensyn til å lage en bedre skole. Til tross for at jeg opplever at det er bred enighet om lærerens nøkkelrolle, vil jeg benytte anledningen til nok en gang å understreke hvor viktig det er med gode lærere. Lærernes kompetanse er avgjørende for elevenes læring, det vet vi fra flere undersøkelser, bl.a. fra NTNU-undersøkelsen som det er referert til i innstillingen. Elevene i norsk skole fortjener gode lærere, og det er vår jobb som folkevalgte å gjøre vårt for at lærerne skal være faglig kompetente og dyktigst mulig. Det er også bakgrunnen for at Venstre har fremmet det forslaget som vi nå debatterer.

I tillegg må det være lov til å si at vi i Venstre er utålmodige, vi er utålmodige på elevenes vegne, på lærernes vegne, på skolens og på samfunnets vegne. Etter at

NOKUT evaluerte lærerutdanningen og la fram sin rapport for halvannet år siden, har vi i Venstre ventet på at Regjeringen skulle legge fram sine forslag om en ny og forbedret utdanning, noe som i høyeste grad var påkrevd etter NOKUTs rapport. Nyttårstalen til statsministeren gav oss håp om at noe var i gjære, men den eneste lovnaden vi har fått, er en stortingsmelding som skal komme i løpet av året. Etter Venstres mening har det tatt uforholdsmessig lang tid for Regjeringen har bestemt seg for å legge fram en egen melding om dette viktige temaet. Det burde man gjøre langt hurtigere enn det man nå legger opp til.

Venstre mener, i likhet med NOKUT-panelet, Utdanningsforbundet, Pedagogstudentene og en rekke europeiske lærerorganisasjoner, at en utvidelse til en femårig lærerutdanning vil gi rom for mer fordypning og øke kvaliteten på utdanningen. Samtidig vil dette etter vår mening bidra til et statusløft for lærerne, som igjen vil gjøre utdanningen mer attraktiv med tanke på både nye søkere og dem som allerede er i skolen. Dette er utrolig viktig.

Det forunder meg at ikke flere har vært villig til å støtte Venstres forslag om systematisk kompetanseheving for lærere og nasjonale rekrutteringsplaner, som vi har behandlet tidligere. Det forunder meg at ikke flere vil støtte forslaget som vi behandler her i dag. Vi mener at flere burde benytte muligheten behandlingen av dette forslaget gir til å markere sine ambisjoner for den framtidige lærerutdanningen, bl.a. med hensyn til utdanningens lengde, praksisinnretning osv. Vi mener at det å klarlegge disse ytre rammene ikke vil ta bort fokus fra tiltak som gjennomføres på kort sikt i påvente av den bebudede stortingsmeldingen, ei heller ta bort fokus i forhold til utdanningens innhold. (Presidenten klubber.) Det handler om å ha noen tydelige ambisjoner for framtiden.

Leif Helge Kongshaug (V) [12:04:14]: Mye er bra i den norske skolen, men mye har også gått i gal retning. Det faglige læringsutbyttet er svekket, de svakeste elevene forblir i større grad svake, og skolen klarer ikke å gi alle elever de utfordringer og den personlige veksten som de skal ha. Undersøkelser viser, som flere har vært inne på, at norsk skole sakker akterut når det gjelder læringsutbytte. Årsakene kan være mange, men hovedårsaken er mange års neglisjering av fagkunnskap. Det er en reduksjon av lærerrollen og statusen til læreren, læreren har gått over til å bli en veileder, og det er manglende krav til grensesetting, med mye uro til følge.

For Venstre har skolen alltid vært et av nasjonens viktigste prosjekt. I disse jordbruksoppgjørstider tillater jeg meg å framheve to av de viktigste yrkene vi har: det ene er å produsere mat, for mat må vi ha hver dag, og det andre å lære opp kommende generasjoner. Det har å gjøre med at skal vi overleve som velferdsnasjon, må vi satse på kunnskap og kompetanse. Men det haster å foreta en faglig oppgradering av norsk skole.

Så til debatten om lærerutdanningens lengde. Jeg er enig i at det er viktig med innhold, det er viktig med kvalitet, men det er vel ingen som mener at resultatet blir dårligere om en fyller opp lærerutdanningen med kunnskap i et år til, altså til en femårig lærerutdanning. Mener en vir-

kelig at ikke lengden på lærerutdanningen har betydning, er det jo også et skikkelig spark til de langtidsutdannede. En godt utført jobb er avhengig av trygghet i lærerrollen, at du som lærer vet hva du holder på med, og at du kan faget. Da takler du hverdagssituasjonen i klasserommet på en mye bedre måte enn om du er faglig usikker. Faglig usikkerhet fører til usikkerhet som leder og som lærer i klasserommet. De aller fleste lederne, enten de er i klasserommet, i skolen for øvrig eller i næringslivet, er også faglig dyktige. Derfor er det så viktig med faglig trygghet i lærerrollen.

Lærerutdanningen må ses i et langsiktig perspektiv. Det haster å komme i gang med en forsterket faglig lærerutdanning. Ingen, heller ikke i denne salen, kan overbevise meg om at en blir en dårligere lærer med ett års lengre utdanning. Derfor er det skuffende at Høyre og Kristelig Folkeparti ikke vil være sammen med Venstre om dette forslaget (presidenten klubber), men desto mer gledelig at Fremskrittspartiet (presidenten klubber igjen) slutter seg til det.

Presidenten: Presidenten vil igjen minne om at når den røde lampen slutter å blinke, er taletiden over.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:07:44]: Det var, ikke overraskende, representanten Åsa Elvik som fristet meg til å ta ordet igjen.

For det første mener jeg faktisk at det er en krise for den norske skolen når vi ikke klarer å gi alle barn grunnleggende lese- og skriveopplæring. Vi stenger videre veier til utdanning og arbeidsliv. Vi vet at vi i Norge har over 700 000 mennesker i arbeidsfør alder som er utenfor arbeidsmarkedet, og veldig mange av dem har dårlige lese- og skriveferdigheter, mange er funksjonelle analfabeter, mange blir uføretrygdet, mange unge blir sosialhjelpsmottakere, og bakgrunnen er altså at de har gått gjennom en skole som ikke har klart å gi dem det grunnleggende. Det er en krise.

Så er det slik at den norske skolen er god på demokrati-forståelse, den er god på engelsk, den er god på samarbeid – men det vet vi jo. Den er god på trivsel, men det er ikke noen motsetning mellom trivsel og læring, snarere tvert imot. Jeg mener derfor at det er viktig å fokusere på det vi vet går bra, men også på å rette opp det vi vet ikke går bra. Det syns jeg vi må gjøre.

Når representanten Elvik mener at Høyre skylder på institusjonene for ikke å ha fulgt opp den nye rammeplanen som kom for lærerutdanning, er ikke det noe Høyre sier, det er noe NOKUT sier. Som representanten Inger Enger helt riktig var inne på, kom det 129 konkrete forslag fra NOKUT. 123 av dem gikk direkte på utdanningsinstitusjonene. Hele komiteen har altså i den innstillinga vi i dag kommer til å vedta, stått sammen om å beskrive noen av NOKUTs viktigste funn, som bl.a. handler om manglende styring og ledelse ved utdanningsinstitusjonene. Det må vi ta på alvor, og det må også Regjeringa ta på alvor.

Vi satte i gang en evaluering av den nye rammeplanen. Hensikten med det var sjølsagt å få vite om den fungerte etter hensikten. På et seminar der både statsråden og jeg

deltok for et par uker siden, stilte utdanningsdirektøren i Oslo, Astrid Søggen, et veldig viktig spørsmål på starten av sin innledning. Hun spurte: Hvorfor skal vi lykkes denne gangen? Det er hele kjernespørsmålet: Hva er det vi må gjøre for at vi skal lykkes, og hvorfor har vi tro på at de tiltakene vi nå setter i gang, gjør at vi skal lykkes i en annen grad enn tidligere?

Lærere er skolens viktigste ressurs. Det er det ingen tvil om. Engasjerte, dyktige, faglig motiverte, kompetente lærere er den beste garantien vi har for at barn lærer det helt grunnleggende, nemlig å lese, skrive og regne. Vi vet at vi har utfordringer når det gjelder allmennlærerutdanning. Vi vet også at vi har veldig mange veldig dyktige lærere i den norske skolen, men vi trenger flere av dem, og vi trenger dem nå. Derfor er det så viktig at vi gjør noe med den utdanninga vi har, nå, at vi gjør det i dag og ikke venter på stortingsmeldinger og diskusjoner som kommer i framtida. Vi er nødt til å gjøre grep som kan bedre lærerutdanninga, f.eks. gjennomgå rammeplanene med sikte på å oppdatere dem i forhold til Kunnskapsløftet. Jeg forstår ikke at Regjeringa kan være imot det.

Anders Anundsen (FrP) [12:11:02]: Dette har blitt en litt merkelig debatt. Jeg synes for øvrig at foregående taler argumenterte veldig godt for forslaget om femårig allmennlærerutdanning, men registrerer at de ikke kommer til å gå inn for det.

Men det var også denne gangen representanten Åsa Elvik som fikk meg til å ta ordet. Hun sa både at Høyre skylder på organisasjonene, og at Fremskrittspartiet skylder på lærerne. La meg gjøre det klinkende klart: Det er svært mange veldig gode og dyktige lærere i norsk skole. Fremskrittspartiet har jobbet i mange år med å gjøre dem enda bedre. Derfor har vi, sammen med andre partier i denne sal, jobbet for å ha forpliktende etter- og videreutdanningsplaner for lærere, slik at de lærerne som er i arbeid i dag, skal få enda bedre kunnskaper.

Sosialistisk Venstreparti stemmer imot. Årsaken er antakelig at SV har et litt annet kunnskapsbegrep enn det vi andre har, de legger vekt på andre ting enn lesing, skrivning og faglige ferdigheter. Det er mulig. Kanskje det er en av årsakene til at den tidligere kunnskapsministeren i Utdanning nr. 10 tok et ikke så rent lite, det var i grunnen et ganske kraftig, oppgjør med det som har vært Sosialistisk Venstrepartis utdanningspolitikk gjennom mange år.

Derfor står det lite til troende når Sosialistisk Venstreparti fra denne talerstolen gir uttrykk for at det er de som tenker på kvalitet i norsk skole. Det er vel antakelig de som har hatt minst tankevirksomhet på det området.

Så forsøker man å kaste ballen over til noen andre, og sier at med Venstres gode intensjoner får man Fremskrittspartiet og Høyre på kjøpet. Som om intensjonene til Fremskrittspartiet skulle være noe annet enn gode. Det blir en form for politisk retorikk som ikke henger på greip. Som eksempel bruker man da en tillitsvalgt i Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug, som har sagt at det skal bli enklere å gi lærere som ikke klarer å håndtere fagene sine og læreryrket, en alternativ yrkesvei. Jeg trodde SV faktisk var enig i at det er, som vi også hørte fra representanten Tørresdal,

viktig å sikre at de lærerne som jobber i skolen, faktisk har evnen til å lære bort. Det er ikke alle som har det. Men det er viktig å legge forholdene til rette for at de skal få det til, og de som ikke klarer å få det til, må man altså rettlede bort fra utdanningen. Hvis vi ikke har klart det gjennom utdanningen, må vi klare å rettlede dem bort etterpå. Jeg trodde at Sosialistisk Venstreparti var enig i det, men jeg forstår at heller ikke her er det kvalitet som står i fokus – og heller ikke kunnskap.

Så registrerer jeg at statsråd Aasland sier at de vil se på rammeplanen for allmennlærerutdanningen. Da har jeg vanskelig for å forstå hvorfor ikke regjeringspartiene kan støtte dette forslaget i Stortinget i dag, slik at et samlet storting kan gå sammen om å tilpasse rammeplanen Kunnskapsløftet. Det burde ikke være vanskelig å følge opp gode intensjoner med handling.

Lena Jensen (SV) [12:14:18]: Vi har gode skoler i Norge, med engasjerte elever som lærer mye. Vi har gode, arbeidsomme, engasjerte og dyktige lærere i Norge. Vi vet også at vi har noen utfordringer, både når det gjelder lesing og skriving. Vi vet at mange elever ikke lærer å lese og skrive godt nok. Vi vet at vi har en skole som ikke i stor nok grad utjevner de sosiale forskjellene, slik vi ønsker at den skal gjøre. Vi vet at ungene våre ikke får den hjelpen de trenger, når de ber om det. Og det foreldre, lærere og elever ber om, er tidlig innsats. Dette jobber denne regjeringen med – konkrete tiltak direkte inn i skolen, men også i lærerutdanningen. Det som er vår viktigste oppgave, er å gi lærerne de verktøyene de trenger for å bli enda bedre lærere.

Det er ikke lenge siden vi fikk en ny lærerutdanning i Norge. Dette skjedde under den forrige regjeringen. I den regjeringen satt også Venstre. De tilbakemeldinger vi har fått fra organisasjoner, fagpersoner, fagmiljøer og lærere, er: Vi ønsker en ny lærerutdanning, men ta dere tid! Lag en ny lærerutdanning som står seg over tid, som er god, og som har god kvalitet! Vi kan ikke fortsette å få en ny lærerutdanning hvert femte år. Dette gir ikke stabilitet, dette gir ingen forutsigbarhet, og dette fører ikke til at man rekrutterer flere lærere, slik vi er nødt til.

Jeg vil også vise litt til partiet Venstre, som satt i regjering i forrige periode. Det kom en ny lærerutdanning. Venstre fremmet ikke da forslag om femårig lærerutdanning. De prioriterte skattelette foran det å bruke penger på lærerutdanningen. Vi skal nå bruke tiden framover til å gå igjennom dette, og vi avviser ikke en femårig lærerutdanning, men vil komme tilbake til dette i stortingsmeldingen om lærerutdanningen som kommer veldig snart.

Vi har ofte debatter om lærerutdanningen. Det er viktig og riktig å ha i denne salen, for lærerne er den aller viktigste ressursen, og læreryrket er det viktigste yrket vi har i Norge. Jeg vil sitere Ine Marie Eriksen Søreide fra debatten den 14. februar:

«(...) vi innførte en ny lærerutdanning som institusjonene ikke har fulgt opp, dels på bakgrunn av manglende ledelse ved institusjonene. Det er ikke fordi utdanningen i seg sjøl ikke var bra nok, men fordi den ikke følges opp ved institusjonene.»

Vi er i gang med å følge opp institusjonene, men vi er ikke enig med Høyre i at vi ikke trenger en ny lærerutdanning, så vi er i full gang med å jobbe fram en stortingsmelding om dette nå.

Anna Ljunggren (A) [12:17:35]: Representanten Anundsen sa i sitt første innlegg at lærerutdanningen trenger mer enn et malingsstrøk. Ja, det er nettopp det vi også mener. Fremskrittspartiet og Venstre driver kun med dette malingsstrøket, uten å ha isolasjon og planker å male på. Det tar tid å renovere et helt hus.

Jeg registrerer videre at Fremskrittspartiet og Venstre ikke svarer på de spørsmålene som jeg stilte i mitt første innlegg. Vil dere ha spesialisering på nivå eller på fag, eller en kombinasjon av dette? Er allmennlærers tid forbi? Vi kan ikke ta stilling til et representantforslag som er så diffust som dette. En stortingsmelding vil gå i dybden av problemstillingen, og den kunnskapen som lærerstudenten skal lære videre, og den kunnskapen som lærerstudenten skal ha, skal selvfølgelig være i fokus.

Når det gjelder rammeplanen, har jeg fått signaler om at det bør vurderes å gjøre rammeplanen kortere og mer konkret enn den er i dag. Under behandlingen av stortingsmeldingen kan det godt hende at vi trenger å gjøre endringer i rammeplanen på andre områder enn akkurat å legge Kunnskapsløftet inn. Kanskje vil vi gjøre den kortere. Da er det lite hensiktsmessig å gjøre endringer i rammeplanen nå og om et halvt år. Vi kan ikke, for dem som skal sette seg inn i det og jobbe videre med det, gjøre sånne endringer hvert halvår.

Jeg tror at Venstre virkelig undervurderer lærerutdanningen når representanten Dørum står her og mener at institusjonene overhodet ikke implementerer Kunnskapsløftet i sin utdanning av nye studenter. Representanten Dørum påstår også at antall søkere til lærerutdanningen er det samme som antall plasser. Det er feil. I år er det 2 470 planlagte studieplasser på allmennlærerutdanningen, og det er over 8 000 søkere. En svartmaling av utdanningen gagnar verken de lærerne som er i skolen nå, eller dem som ønsker å bli lærere i framtiden.

Åsa Elvik (SV) [12:20:17]: Når departementet i samarbeid med det raud-grøne fleirtallet på Stortinget har gått inn i arbeidet med å følge opp evalueringa til NOKUT, har vi hatt éin ambisjon. Det er å sørge for at allmennlærerutdanninga er god nok. Det må då vere ein usannsynleg mykje viktigare ambisjon enn å seie at talet på år i utdanninga i seg sjølv er ein ambisjon. Talet på år kan eventuelt vere eit verkemiddel for å nå ein ambisjon. Det er i alle høve ein diskusjon vi får anledning til å komme tilbake til.

Det er klart at vi er grunnleggjande ueinige når det gjeld korleis ein får endring til å skje. NOKUT-rapporten gav oss nokre beskjedar, som vi har teke sær på alvor når det gjeld det som ikkje er godt nok. Det blir sagt at mykje er bra, og det blir sagt at det er forskjellar mellom institusjonane, men det blir peika på nokre ting ved verksemda til institusjonane som er alvorlege, m.a. når det gjeld integrering av teori og praksis. Det er eit enormt paradoks når ein

utdannar lærarar, som nettopp er dei som skal sørge for at vi får elevar som kan lese, skrive og rekne, og bli gagns menneske, som er i stand til å halde seg til både teori og praksis. Det er den høgste ambisjonen av alle. Vi kan godt vere ueinige i framgangsmåten for korleis ein får endring til å skje, men sei ikkje at vi ikkje har følgt det opp. Er det noko vi har gjort, er det nettopp det.

Eg synest at diskusjonen når det gjeld kunnskap, er ganske fornøyeleg. Læraren har ei utruleg viktig rolle som allmenndannar i det norske samfunnet. Læraren har også ei utruleg viktig rolle som forvaltar av spesialkompetanse, som eg no høyrer at dei borgarlege på ein måte snevrar inn som den einaste moglege forståinga av kva kunnskap er. Det er ikkje berre det kunnskap er. Skolen skal sørge at elevane blir gagns menneske. Det har vore eit høgt heva ideal for den norske skolen. Eg har ikkje møtt ein lærar som ikkje lar seg engasjere av nettopp det målet. Då er det å sørge for at alle elevar lærer det dei skal på skolen – at dei kan lese, at dei kan skrive, at dei kan rekne – utruleg viktig. Då må gjerne komiteleiaren fortsetje å snakke om ei krise i den norske skolen, men det vil eg ikkje vere med på. Det vil ikkje SV vere med på, for det skjer så utruleg mykje bra i den norske skolen. Det er ikkje grunnlag for å seie at det er krise der. Det er unyansert, det er svartmåling, og det føyer seg inn i den rekkja som opposisjonen også vel å tilnærme seg diskusjonen om allmennlærerutdanninga på. Det er lite konstruktivt. Ein sender ein utruleg demotiverande beskjed til alle dei som har virket sitt i desse utdanningsinstitusjonane, i desse viktige delar av samfunnet, når ein vel å leggje seg på ein sånn type retorikk.

Gunnar Gundersen (H) [12:23:28]: Jeg må nok si jeg blir nokså provosert over å høre de rød-grønne snakke om gagns mennesker og skolens ansvar for det totale spekteret. Det er det åpenbart at den har. Men når én av fem ikke lærer å lese og skrive, skjønner ikke jeg hvordan man bare kan avskrive én av fem i forhold til nettopp diskusjonen om gagns mennesker. Hvordan man har klart å dra med seg en hel regjering inn i at vi nå skal begynne å diskutere dette igjen, synes jeg er nokså spesielt.

Grunnen til at jeg tok ordet, var at Elvik også i sitt første innlegg seilte litt under høyt flagg og påstod at opposisjonen bare var opptatt av nasjonale tiltak, og at dette egentlig dreide seg om institusjonelle handlinger og grep. Og det sier hun når det ikke er mer enn en måned siden jeg hadde en interpellasjon om nettopp det samme. Da hadde jeg faktisk forventet at statsråden kanskje hadde kommet med noen tall for hvordan man faktisk har begynt å forbedre dette ute i institusjonene, for en alt overveiende del av tiltakene som NOKUT presenterte, er faktisk grep som styrene må gjøres ansvarlige for å foreta ute i institusjonene. Man må bruke frafallstallene. Man må bruke tallene til å analysere hvordan man skal gjøre utdanningen bedre. Det dreier seg om god eierskapspolitikk fra institusjonene som driver med det. Det har ingenting med å legge skylda på dem å gjøre. Jeg hadde faktisk forventet at man kom med noen tall og indikasjoner på at institusjonene tok dette ansvaret. Jeg håper statsråden kanskje kan komme

litt tilbake til det. Forsøksordninger og den type grep er vel og bra, men det dreier seg om langsiktige tiltak. Det at styrene faktisk tar det ansvaret de har for å følge opp sin egen utdanning, er det aller mest virkningsfulle og det beste kortsiktige tiltaket vi kan komme med for å bedre hele utdanningen.

Så litt tilbake til dette med kunnskap. Jeg tror at lærerens status, som vi alle i og for seg er opptatt av, bedres gjennom at man skaper gode resultater i skolen. Jeg tror ikke man snakker seg til god status for læreren. Det at vi nå har fokus på både lærerutdanningen og lærerens status, må skolen faktisk tåle i form av at vi her må skape bedre resultater. Det er det som vil komme til å skape status også for læreren framover.

Til slutt litt til Ljunggren. Jeg tror det er et faktum at ikke alle kjenner Kunnskapsløftet og intensjonene bak det. Jeg hadde senest for et par dager siden samtale med en pedagogikkprofessor som påstod at mange pedagoger starter undervisningen på allmennfaglig utdanning med å undervise i hvordan man kan være kritisk til Kunnskapsløftet, altså før man i det hele tatt har lært noe om hvordan man skal undervise. Da har vi en utfordring.

Odd Einar Dørum (V) [12:26:47]: Noen korte kommentarer: Ifølge representanten Ljunggren maler vi bare et skilt som det står «fem år» på. Nei, overhodet ikke. Vi har en utredning fra NOKUT. Vi har utsagn fra Utdanningsforbundet. Vi vet hvordan europeiske lærerorganisasjoner nå definerer status for at lærere skal telle i den tiden som kommer. Men det vi sier, er at vi må ha det som ambisjon for deretter å jobbe gjennom alle de praktiske oppleggene.

Jeg tror at vi vil ha bruk for en klasselærer på mange trinn i skolen, men ikke en lærer som underviser i fag man ikke kan noe om. Man må ha ballasten fra alle fagene, man må ha pedagogikken, man må ha tyngden med seg, og så vil vi ha bruk av faglærere i hvert fall fra ungdomstrinnet og oppover – det er slik jeg tenker om det. Det er fullt mulig å lage en arbeidsdeling på dette innenfor vårt utdanningssystem. Vi må sette noen faglige standarder.

Når Venstre har et forslag som hele opposisjonen står sammen om, er det fordi Astrid Søggen, på vegne av landets største skoleeier, oppfordrer komiteen til snarest mulig å gjennomgå om utdanningsorganisasjonene forholder seg til Kunnskapsløftet. Hun kunne fortelle oss i det omtalte møtet at i Oslo gir man nyutdannede lærere et 50 timers kurs i grunnleggende lærerkompetanse for at de skal føle seg vel ved overgangen til den praktiske hverdagen. Det er et fornuftig tiltak uansett. Men hun snakker med stor tyngde og stort alvor, og hun snakker på vegne av et skolesystem som har produsert gode resultater, som de aller fleste har tatt med seg. Det må vi lytte til når det blir sagt med en slik styrke, ut fra en slik bakgrunn og fra et så stort skolesystem.

Så noen korte kommentarer til hva man gjorde i den forrige regjeringen. I den forrige regjeringen var Venstre med på å få til Kunnskapsløftet. Det er helt riktig at vi gav skattelettelse for næringslivet, en skattelette som førte til at skatteinntektene steg betydelig ved inngangen til den rød-grønne regjeringens første år, og som ikke hadde å

gjøre med noe som helst av det de gjorde, men som de senere ved sin egen politikk har klart å spise opp i et kapp-løp mellom rente, inflasjon og lønnsøkninger. Så ja, det er fornuftig å gi næringslivet stimulanser slik at det skaper verdier som samfunnet kan dra nytte av. Vi er stolte av at vi fikk til Kunnskapsløftet.

Så får jeg vite av representanten Elvik at vi får Høyre og Fremskrittspartiet på kjøpet. Venstre har ingenting imot at Høyre og Fremskrittspartiet i landets største by, Oslo, er med på å gjennomføre en systematisk videreutdanningsreform for lærere, et lærerløft, som lærerne skal få et semester av hvert åttende år. Det synes vi er en utrolig bra ting. Vi gjorde det sammen med Kristelig Folkeparti, som også er i opposisjon sammen med Venstre. Vi kan jo konkretisere det: Det ville da vært usedvanlig bra i to fylker i landet hvor Venstre sitter i styrende posisjon sammen med de rød-grønne, i Buskerud og Nord-Trøndelag, om man viser at man er i stand til å levere like praktiske resultater som det er mulig å levere i samarbeidet mellom Venstre og Kristelig Folkeparti på den ene siden og Høyre og Fremskrittspartiet på den andre siden, ved å ta lærere på alvor og gi dem en systematisk videreutdanning. Et slikt «kjøp» må jo ethvert parti være glad for. Vi skjønnes jo ikke over at vi kan stå sammen med andre partier om gode ting. Vi forundres bare over at de rød-grønne er borte i veldig mange av disse praktiske sammenhengene.

Anders Anundsen (FrP) [12:30:00]: Ifølge saksordfører Ljunggren er det Venstre og Fremskrittspartiet som har tatt på seg malerdressen i dag og begynt å male gjerder. Det er bekymringsverdig – ikke fordi vi bruker dressene til å male i, men fordi saksordføreren åpenbart må ha misforstått hva forslaget faktisk dreier seg om. Det har vi gjort rede for flere ganger i komiteen, vi har gjort rede for det i innstillingen, og vi har gjort rede for det fra talerstolen i dag. Likevel insisterer saksordføreren på at forslaget skulle innebære en eller annen form for over nattenrunde på at man skal gjennomføre en innholdsløs femårig utdanning. Det er ingen av forslagsstillerne som noen gang har sagt det, kun saksordføreren og representanter fra regjeringspartiene.

Så er det viktig at også saksordføreren lærer seg forskjellen på svartmaling og ønske om forbedring. Hvis det er svartmaling hver gang man peker på forhold innenfor allmennlærerutdanningen eller andre områder innenfor utdanningssektoren som har et forbedringspotensial, ja, da forstår jeg at denne regjeringen ikke får gjort noe som helst.

Björg Tørresdal (KrF) [12:31:08]: Representanten Kongshaug sa han var skuffet over Kristelig Folkeparti, som hadde sagt nei til forslaget. Da vil jeg bare presisere at Kristelig Folkeparti ikke har sagt nei. Kristelig Folkeparti har sagt at dette vil vi ta alvorlig og vurdere i neste omgang. Vi opplever spesielt ordet «snarest» i forslaget problematisk – at en skal bestemme seg for fem år først, og så får en ta resten av diskusjonen etterpå. Jeg synes spørsmålet om vi skal ha en fireårig eller en femårig lærerutdanning er et viktig spørsmål, det er et godt spørsmål, og

det bør absolutt vurderes. Men en må vurdere helheten og ikke «jump to conclusions» – altså konkludere på lengden før en har vurdert hva en vil bruke denne lengden til.

Så det er ingen grunn til at Venstre skal være skuffet over Kristelig Folkeparti. Vi har tenkt å ta deres forslag på alvor. Vi har ikke sagt nei, vi vurderer faktisk å si ja, men vi har ikke bestemt oss.

Så til representanten Anundsen, om egnethet. Der er vi enige med Fremskrittspartiet og sikkert andre partier i denne salen. Det finnes lærere i skolen som aldri skulle vært lærere, som vi aldri ønsker som lærere for våre barn fordi de ikke kan det vi før kalte å lære fra seg – det vi i dag sier er å formidle kunnskap på en slik måte at det skjer læring hos barnet. Uansett hva vi kaller det, er det noen som ikke er egnet til å være i skolen.

Når jeg tok det opp, var min hensikt å peke på at lærerutdanningen må avdekke disse lærerne. Det er en fallitterklæring dersom vi skal løse dette med å gjøre det lettere å sparke folk. Skal vi virkelig la folk gå gjennom en fireårig eller femårig utdanning og ikke få veiledning, ikke få signaler, og la dem slippe gjennom et nåløy, en eksamen, og få et papir på at de kan være lærere, dersom de ikke er egnet? Der er det et stort forbedringspotensial. Dette må vi kunne klare å få til gjennom lærerutdanningen. Jeg håper og tror at Regjeringen tar med seg de aspektene når de skal se på praksisdelen av allmennlærerutdanningen. Der må en sile ut dem som aldri må bli lærere.

Åse M. Schmidt (FrP) [12:33:13]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet, men når jeg sitter her og hører at det nesten er en parallell verden her inne til det som skjer der ute, er jeg nødt til å ta ordet.

Jeg var på KS' skoleting for et par uker siden. Jeg kan ikke akkurat si at det var mange stortingsrepresentanter der. Det var vel undertegnede og en til fra samme parti. Statsråd Solhjell var innom og hentet en blomsterkvast, men ellers var det ikke det helt store. Men hvem var der? Det var skoleeierne. Det var kommunene. Hvem vet best hvor skoen trykker sett i forhold til dette vi nå har som tema ?

Det var et par områder det ble sterkt fokusert på, som jeg ikke helt vet om representantene i salen, og særlig de fra regjeringspartiene, er klar over. Det en mangler i skoleverket, og som det ble fokusert på, var bl.a. selvfølgelig det vi debatterer, en styrket lærerutdanning, gjerne en femårig lærerutdanning, det var sterk ledelse, og det var klare mål og tydelig styring. Disse faktorene var det viktigste fra skoleeiernes ståsted.

Det ble også debattert noe så flott som derekruttering – nå kan en kalle det hva en vil, også derekruttering – i skolen, ikke for å stigmatisere enkelte grupper og si at de ikke holder mål, men fordi det faktisk er i den enkelte lærers interesse å kunne få en arbeidsdag og et virke som står i forhold til det den enkelte kan klare å takle.

Femårig lærerutdanning – hvorfor ikke? Det er en del ekstra behov vi nå ser komme. Ta klasseledelse. Det har ikke før vært fokusert på klasseledelse som eget fag. Mer praksis har vi blitt fortalt er viktig, og det er vi her i denne salen, tror jeg, tverrpolitisk enig i. Fordypning i fag, sam-

arbeid tverrfaglig med andre grupper innenfor skoleverket – det er mange områder en femårig lærerutdanning kunne fokusert på for å få en styrking. Det er faktisk mulig å få det til. Det er ikke nødvendig å skyve alle ting så langt ut i tid. Det er viljen det skorter på. Det er i alle fall min oppfattelse av det vi har debattert nå.

Anna Ljunggren (A) [12:35:58]: Representanten Gunnar Gundersen sa at SV har fått Regjeringen med på at kunnskap ikke er noe viktig. Selvfølgelig er kunnskap viktig. Det mener Senterpartiet, det mener SV, og det mener Arbeiderpartiet. Vi godtar ikke at én av fem går ut av ungdomsskolen uten å kunne lese og skrive skikkelig. Det er nettopp derfor vi har satt tidlig innsats på dagsordenen.

Så til Fremskrittspartiets Anders Anundsen, som sa at vi overhodet ikke har gjort noe som helst. Vi har satt tidlig innsats på dagsordenen, vi ønsker mer leksehjelp inn i skolen og har startet prosjekter med det. Vi vil ha større skole-hjem-samarbeid og har fullt fokus på det. Vi utvider antall timer på barnetrinnet, noe som opposisjonen ikke er med på. De timene skal gå til mer lesing, skriving, norsk, engelsk og matte.

Når representanten sier at det ikke er meningen at dette ikke skal skje over natten, er det bare å sitere hva som faktisk står i forslaget:

«Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008, å fremme forslag om iverksettelse av en femårig allmennlærerutdanning.»

Revidert nasjonalbudsjett – sist jeg sjekket kalenderen, kommer det torsdag i neste uke. På én uke er det umulig å få til innholdet i en femårig lærerutdanning. Vi trenger mer tid, det er derfor vi kommer med en stortingsmelding.

Det er jo in i tiden å referere til bladet Utdanning fra denne talerstolen. I lederen i nr. 9 skriver Knut Hovland:

«Venstre kan godt jekke seg ned litt.»

Videre skriver han:

«I løpet av de fire årene, fra 2001 til 2005, opplevde norsk skole og norske lærere noen av de alvorligste tilbakeslagene de har opplevd på flere tiår.»

Den forrige regjeringen fikk gjennomslag for å oppheve klassedelingsstallet i skolen. Det skulle i utgangspunktet bidra til å skape større fleksibilitet og skulle ikke brukes som en sparerreform. Men i praksis er det blitt sånn mange steder i landet. Dermed blir det også dårligere kvalitet på tilbudene til elevene og en mye større arbeidsbyrde for lærerne.

Hvis vi også tar med det store frislippete Bondevik-regjeringen bidrog til, spesielt i videregående opplæring, har vi nevnt nok eksempler på hva som gikk galt forrige gang Venstre satt i regjering.

Statsråd Tora Aasland [12:38:39]: Det har vært en interessant debatt, som har gitt mange innspill til vårt viktige arbeid.

Jeg tror det er best at alle, både regjeringspartiene og opposisjonen, er enig i hva kunnskap er – at det handler om både det praktiske og det teoretiske, at det handler om både det som kan måles, og det som ikke kan måles, og at

det er det som er grunnlaget for det elevene skal lære, og det lærerne skal formidle. Jeg håper at vi er enige om at den form for kunnskap vi trenger, som er det helhetlige, er det vi legger til grunn.

Jeg tok ordet nå for å svare på representanten Gundersens innlegg – om vi har noen tall for hvordan institusjonene følger opp. Jeg kan da berette at vi har dialog med alle institusjonene i forbindelse med styringsdialogen, og alle institusjonene har blitt pålagt å ha oppfølgingsplaner, og det har jeg fått bekreftet at de har. Alle institusjonene har nå oppfølgingsplaner, og fra departementets side har man pålagt alle å rapportere hvordan de følger opp. Så vi følger tett med i hva institusjonene gjør. Jeg synes også det er interessant det som er kommet fram her om skoleeiers ansvar for de enkelte institusjonene – altså for de enkelte skolene. Vårt ansvar er for lærerutdanningsinstitusjonene, og det er dem vi snakker med, og vi har et ansvar for at de følger opp her.

Det er en utfordring knyttet til diskusjonen om en eventuell femårig lærerutdanning. Vi har jo det på våre universiteter i dag. Det er mange måter man kan ha en femårig lærerutdanning på, men når det gjelder den fireårige lærerutdanningen som i dag er ved våre høyskoler først og fremst – jeg nevnte det så vidt i mitt innlegg – har man en utfordring i både den kapasitet og den mulighet de enkelte høyskolene har til å utvide en utdanning til å bli mer omfattende.

Jeg ser for meg en god og spennende diskusjon, kanskje også i oppfølgingen av Stjernø-utvalgets rapport, om en arbeidsdeling mellom det profesjonsrettede og det disiplinrettede, slik at vi også i lærerutdanning kan få enda tydeligere varianter både av en god profesjonsutdanning og av den disiplinutdanningen som ligger i dagens femårige mastertilbud, som mange av våre universiteter allerede har.

Jeg takker for debatten, og har notert meg svært mange gode innspill til vårt arbeid med melding om lærerrolle og lærerutdanning.

Presidenten: Odd Einar Dørum har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får nå anledning til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Odd Einar Dørum (V) [12:41:42]: Noen korte merknader.

Representanten Ljunggren vil jo simpelthen ikke lese innstillingen, for premissene for det forslaget som er presentert, står i innstillingen og er gjort klart rede for fra Fremskrittspartiet og Venstres side. Iverksettelse betyr å sette i gang en prosess. Når det er kort tid til revidert nasjonalbudsjett, er det fordi saken er blitt liggende i komiteen, og det vet jo alle årsaken til: Vi fikk et statsrådsskifte. Så når tiden går, trekker jo ikke vi forslaget. Men slik er det.

Når det så gjelder sitatet fra Utdanning, er Venstre veldig stolt av det som skjedde under Bondevik II-regjeringen. Vi fikk sammen med andre dratt i gang Kunnskapsløftet. Vi fikk dratt i gang en forpliktende etterutdanning, som den sittende regjering har arvet. Vi fikk dratt i

gang en skjerping og en forbedring av lærerutdanningen, som den sittende regjering har arvet, og som de fører videre. Det vi venter på nå, er hva denne regjeringen skal gjøre på egen hånd. Det er derfor vi fremmer forslag, og det er derfor det også er med stor forundring vi konstaterer at en serie forslag – fra rekrutteringsplaner til systematisk videreutdanning – stemmes ned. Vi venter simpelthen på Regjeringens eget initiativ, og ikke bare på repetisjonen av arv fra forrige regjering.

Presidenten: Ine Marie Eriksen Søreide har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får nå anledning til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:42:58]: Jeg tror det er på sin plass med en ørliten heving av representanten Ljunggrens presisjonsnivå. Det er altså ikke sånn at opposisjonen har stemt mot forslag om å utvide skoledagen, som Regjeringa nå sist la fram i budsjettet. Tvert imot stemte bl.a. Høyre for, fordi utvidelse av skoledagen er en oppfølging av den politikken vi førte i regjering. Vi utvidet med 12 uketimer i perioden 2001–2005, og vi følte at det var nødvendig å følge opp med ytterligere timetallsøkning nå. Derfor er det viktig å presisere at opposisjonen ikke har stemt imot. Høyre har iallfall stemt for, og det er det også andre partier i opposisjonen som har gjort.

Så er det også viktig å si at de tiltakene som representanten Ljunggren nevner, både leksehjelp, tidlig innsats og flere andre tiltak, er jo tiltak som ble satt i gang under den forrige regjeringa. Hele Kunnskapsløftets overbygning er jo tidlig innsats og vekt på grunnleggende ferdigheter. Det er positivt at det videreføres, men man kan altså ikke i debatten i dag forsøke å ta æren for det som andre har startet opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 3247)

Sak nr. 4 [12:44:08]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum og Leif Helge Kongshaug om å øke det strategiske handlingsrommet i norsk forskning og utvikling (FoU) (Innst. S. nr. 219 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:74 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil 5 replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Åse M. Schmidt (FrP) [12:45:14] (ordfører for saken): Det finnes noen områder i den politiske debatten som er gjengangere. Forskning, utvikling og innovasjon er et slikt område. De ulike komiteene her på Stortinget har forskning og utvikling som en felles plattform, noe som også gjenspeiler seg i enkelte av forslagene i representantforslaget.

Komiteen er samstemt om det helt vesentlige, som skjerpet fokusering på vekstmålets status og formulering, ønsket om å få mest mulig igjen, økonomisk og samfunnsmessig, for ressursinnsatsen og andre viktige delmål for forskningen.

Videre er komiteen også veldig klar på ønsket om økt satsing på høyere utdanning og forskning, ikke bare for å realisere det tverrpolitiske målet om kunnskapssamfunnet, men også for å finne løsninger på sentrale samfunnsproblemer. Komiteen har vært opptatt av at det må finnes et handlingsrom som åpner for større satsing av strategisk art i forskningspolitikken. Komiteen mener også at oppdatert vitenskapelig utstyr og infrastruktur er avgjørende for at norsk forskning skal holde høy kvalitet.

Når det er sagt, må det også sies at det er mange uløste oppgaver som Regjeringen, i opposisjonens øyne, ikke har fokusert på, og heller ikke har levert på. Vi ser at de offisielle forskningspolitiske prioriteringene i liten grad har blitt fulgt opp med økt ressurstilgang. Det er bemerkelsesverdig at det ikke er vekst i bevilgningene til forskning på fornybar energi og til klimaforskning. En samlet opposisjon mener også at de to siste årenes bruk av fondsavkastningen fra Forskningsfondet har vært kjennetegnet ved at Regjeringen foretar en stadig mer detaljert øremerking til bruk som driftskapital innen EUs 7. rammeprogram. Den spesielle rollen som fondet har hatt i forskningsfinansieringen generelt og for Forskningsrådet spesielt, er dermed i ferd med å forsvinne helt.

Fremskrittspartiet, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, ønsker på enkelte områder flerårig budsjettering. Forskning og utvikling er et slikt område. Forskning har ingen av og på-knapp. Det er av avgjørende betydning å få fram langsiktigheten i forskningen, slik at både det private og det offentlige skal tørre å satse.

Videre er vi i Fremskrittspartiet opptatt av at det i enda større grad blir fokusert på kvalitet i forskningen, samt at man stimulerer til økt fokusering på behovsmotivert forskning, herunder nettverksbygging og innovasjon. Innen forskning må det i enda større grad åpnes opp for samspill mellom universiteter, øvrige forskningsinstitusjoner og norsk næringsliv for å effektivisere utnyttelsen av forskning, utvikling og innovasjon. Et tettere samarbeid med de nordiske landene på forskningssiden vil kunne gi synergifordeler i en globalisert verden. Det må legges stor vekt på å støtte små og mellomstore bedrifter, der man kan skape cluster, og der de enkelte aktører kan trekke veksler på hverandre. Det kan synes som om de offentlige forskningsmiljøene er for lite markedsorientert. En økning skal selvfølgelig ikke gå på bekostning av grunnforskning og fokus på prioriterte områder, men man kan likevel faktisk styrke dette området en del.

Ved å skape nye incentiver samt beholde eksisterende ordninger à la SkatteFUNN, ved å støtte ulønnet forskningsinnsats og øke timesatsene og beløpsgrensene, vil det kunne bli gitt et positivt signal til det private næringsliv og andre forskningsmiljøer. Noen vil si at vi med kunnskap kan gjøre noe om til penger, men forskning gjør faktisk også penger om til kunnskap, som igjen kan anvendes til videre vekst.

Hvordan skal vi så lykkes i en stadig mer globalisert verden? Jo, ved å legge grunnlaget for de kommende generasjonene ved å satse på kunnskap, på forskning og utvikling og ikke minst på teknologibygging, både nasjonalt og internasjonalt.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [12:49:33]: Det er ikke vanskelig å være enig med forslagsstillerne i at forskning er en viktig forutsetning for ny kunnskap, menneskelig dannelse, miljøbevissthet og et innovativt og nyskapende næringsliv. Dette er da også understreket gjennom mange debatter her i salen. Jeg har i dag en følelse av at vi gjentar oss selv, etter flere debatter om forskningens betydning. Men en god sak kan vel ikke debatteres for ofte.

Det som imidlertid overrasker meg, er de gjentatte anklagene om at Regjeringen ikke satser på forskning. At det finnes utfordringer, ikke minst med hensyn til å nå 3 pst.-målet i en tid med stor vekst i bruttonasjonalprodukt, har statsråd Aasland gjentatte ganger understreket. Men at det ikke satses, er ikke sant. Gjentakelsene fra opposisjonen tar imidlertid fokus bort fra de gode forskningsmiljøene vi har i Norge. Det er synd, og jeg beklager det.

Jeg har lyst til å bruke noen tall. Siden vi fikk rød-grønt flertall her på Stortinget høsten 2005, har de offentlige forsknings- og utviklingsbevilgningene økt med 3,5 milliarder kr nominelt og hatt en realvekst på 1,6 milliarder kr. Det betyr en like stor vekst på tre år som den forrige regjeringen hadde på fire år. Det gir en gjennomsnittlig vekst de siste tre årene på nærmere 4 pst. Det er omtrent på linje med de andre landene innenfor OECD-området. I tillegg har Forskningsfondet blitt styrket betraktelig.

Bevilgningene over statsbudsjettet er nå på ca. 0,75 pst. av BNP, som de stabilt har vært de siste ti årene. Veksten i næringslivets bidrag viser en økning i 2006, uten at det har ført oss nærmere 3 pst.-målet, på grunn av den høye veksten i BNP, en vekst som forklarer mye av stagnasjonen i andelen av bruttonasjonalproduktet som vi bruker til forskning. For øvrig er den samlede innsatsen til forsknings- og utviklingsformål over statsbudsjettet i 2008 på ca. 17,8 milliarder kr, og i tillegg har vi SkatteFUNN-ordningen.

Sammen med midler som kommer fra næringslivet, bruker vi godt over 30 milliarder kr til FoU-formål i Norge i år. Fordelt på antall innbyggere i landet bruker vi mye penger på forskning. Det gjør vi også med hensyn til hvor mye som bevilges over statsbudsjettet. Men alt dette vet selvfølgelig forslagsstillerne om.

Det foregår mye svært god forskning i Norge. Satsingen som Forskningsrådet har på sentre for fremragende forskning og sentre for fremragende innovasjon, har vært med på å løfte fram gode forskningsmiljøer som hevder seg i in-

ternasjonal sammenheng. Disse miljøene gis rammer som er forutsigbare og langsiktige, som forslagsstillerne etterlyser. Forskningsrådet sier da også at de vil satse på flere slike miljøer framover, også innenfor samfunnsfagene, som hittil ikke er representert. Dette er bra.

Klimaforliket, som Venstre også er en del av, gir også forutsigbarhet til forskning innenfor klima og miljø, med hensyn til både innhold og økonomiske ressurser. Vår deltakelse i EUs 7. rammeprogram gir også våre gode forskningsmiljøer muligheter til deltakelse i internasjonale fremragende forskningsprosjekter. I forbindelse med tidligere rammeprogram vi har deltatt i, har Norge fått tilbake det vi har lagt inn av penger. Det programmet vi nå deltar i, er vesentlig større i omfang, noe som reiser nye problemstillinger. Ett spørsmål er om forskningsmiljøene våre har kapasitet til å øke aktiviteten tilsvarende det kontingenten øker med. Et annet spørsmål er om våre forskningsmiljøer er store og robuste nok til å kunne ta på seg leder- eller koordineringsansvar for større prosjekter. Slikt ansvar er krevende, og norske miljøer har så langt forsøkt å unngå det.

I forskerrekutteringsmeldingen, som snart kommer, blir det sentralt å diskutere ikke bare kvantiteten, men også kvaliteten på de forskningsmiljøene vi skal satse på framover.

Når det gjelder forslagene som ligger på bordet i dag, velger vi å ikke støtte dem. Det er stort sett budsjettforslag, og dem behandler vi som kjent før jul, ikke hele resten av året. Men det er ett forslag jeg har stor sympati for, og det er forslag nr. 6. Jeg vet ikke i dag om et styringsdokument etter modell av Nasjonal transportplan er svaret på forskningsmiljøenes behov for forutsigbarhet og langsiktighet, men jeg tror det kan være behov for et styringsinstrument også innenfor denne viktige samfunnssektoren. Jeg håper statsråden vil kommentere forslaget i sitt innlegg.

A n d e r s A n u n d s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [12:54:41]: Forslagsstillerne retter fokus mot et særdeles interessant tema. Enigheten om at Norge må ha store ambisjoner for forskningen, synes å være stor, men det synes som om dagens regjering ikke har den politiske viljen til å følge opp de høye ambisjonene. Nyhetsbildet er for tiden fullt av øyeblikkssituasjoner som må løses: lønnsoppgjør, jordbruk, kommuneøkonomi og sågar pasienthotell. Vi har fått en «skrik høyest»-fordelingsøkonomi. Det koster oss noen milliarder eller noen hundre millioner hver gang, og handlingsrommet for de langsiktige linjers politikk blir mindre.

Denne regjeringen har klart å gjøre høy BNP-vekst og høye oljepriser til et problem for forskningsmålene. I stedet kunne man snu på problemstillingen og si at den eksepjonelle økonomiske veksten som den rød-grønne regjeringen har nytt godt av, krever at vi er spesielt fokusert på hvordan Norge skal kunne opprettholde sin posisjon og rolle som et ledende velferdssamfunn i framtiden. 130 milliarder kr i økt handlingsrom siden tiltredelsen er blitt et problem. Det sier mye om viljen til å prioritere

framtiden framfor nåtiden. Det ville jo være ganske fantastisk om man ikke hadde klart å bevilge mer penger til forskning enn den forrige regjering, som man fortsatt ynder å sammenligne seg med.

Det snakkes mye om kunnskapssamfunnet. Det er kunnskap som skal bære oss fram. I det ligger det at Norge må ha ambisjoner om å ligge i front internasjonalt når det gjelder forskning, men det ligger også i det at vi må ha et aktivt forhold til hvordan deler av forskningen skal bli innrettet, slik at den virkelig gir et bidrag til framtidig velferd. Det dreier seg om å finne balansen mellom å gi universitets- og høyskolesektoren rammer som gjør at den har strategisk handlingsrom til å utvide sitt kunnskapsfundament ut ifra sine egne strategiske vurderinger, og å stimulere næringslivet til å utvikle strategier som gjør at de hever sitt ambisjonsnivå.

Utfordringen er dermed todelt. Dette har Høyre og en samlet opposisjon hatt i fokus i hele perioden. 130 milliarder friske kroner inn på statens budsjetter over tre år gir muligheter til å ha høye ambisjoner også utover neste særinteresse som skriker etter oppmerksomhet. Det går rett og slett på prioritering!

Forslaget favner begge disse perspektivene. Fra Høyres side har vi jevnlig sagt ifra om hvor skadelig basiskuttene i UoH-sektoren er. Vi får nå stadig rapporter om studietilbud som legges ned, vedlikehold som er på etterskudd, og en generell bekymring for at institusjonene ikke har det strategiske handlingsrom de hadde forventet. Regjeringens «hvileskjær», som nå er blitt ganske så permanent, har med rette skapt en enorm forventningskrise. Forskningsfondet var ment å skulle gi sektoren det strategiske handlingsrom den trenger. Når Regjeringen bruker avkastningen til å dekke opp sine egne forpliktelser overfor bl.a. EUs rammeprogram, er det et brudd med intensjonene for fondet. Da trenger vi en grunnleggende debatt om nettopp dette – det er jo det forslagsstillerne drar opp til – særlig når vi vet at Norges kontingent til EUs rammeprogram, bl.a., kommer til å øke kraftig i årene framover.

Regjeringen har allerede strammet inn på SkatteFUNN-ordningen to ganger. Det er ikke til å undres over at ryktene går om at man ønsker å endre dagens målrettede, ubyråkratiske og effektive ordning til en tilskuddsbasert og byråkratisk styrt ordning. Regjeringen bør ta livet av slike rykter ved å gjeninnføre støtte til ulønnet forskningsinnsats og øke timesatsene og beløpsgrensene. Vi leser det mange steder: Samfunnsøkonomisk avkastning av forskning er høyere enn den privatøkonomiske avkastningen. Det lille som er gjort av forskning på dette, tyder på at det er store forskjeller. Samfunnet kan forvente to–tre ganger høyere avkastning på forskning enn den enkelte bedrift kan, og forskjellen blir større jo mindre bedriften er.

SkatteFUNN-ordningen treffer det veldig godt. I stedet for å så tvil om ordningens berettigelse burde Regjeringen ha fullt fokus på å finne det optimale nivået for stimulansen.

I Høyre er vi enige med forslagsstillerne i deres ambisjoner for Forskningsfondet, og vi mener også at man trenger en viss langsiktighet i styrings- og planleggingshorisonten for forskningen. Forskningsfondets størrelse hører

til i de årlige budsjettdebatter. Flerårige budsjetter ser vi som en del av en større prinsipiell debatt, og vi synes derfor signalene fra Arbeiderpartiet er interessante. Det kommer Venstres representant tilbake til.

Åsa Elvik (SV) [13:00:06]: I det norske samfunnet bruker vi masse pengar på forskning. I løpet av inneværende stortingsperiode har vi auka dei offentlege løyvingane til forskning med til saman 3,5 milliardar kr. Vi har eitt år igjen av denne stortingsperioden. Det Bondevik II-regjeringa klarte i løpet av fire år, var 3,2 milliardar.

Samanlikna med land som vi både konkurrerer og samarbeider med, er norske forskingsløyvingar heilt på høgda. Og det er utviklingstrekk som tyder på at vi gjer det betre. Den vitskaplege publiseringa aukar, og norske forskarar har hevda seg veldig godt innafor EU sine rammeprogram. Det er jo positive utviklingstrekk. I tillegg er kapitalen i Forskningsfondet auka med 30 milliardar kr i inneværende periode.

I SV er vi einige med forslagsstillarane i at det skal vere eit strategisk handlingsrom som opnar for større satsingar innafor forskingspolitikken. Vi viser i innstillinga til ein del av dei verkemidla som er etablerte nettopp for å bidra til dette, men vi vil òg gjerne framheve kva funksjon fondet har når det gjeld dette.

Eg synest opposisjonen er litt for unyansert når dei nærmar seg diskusjonane om forskingspolitikk. Den førre talaren valde å bruke ordet «krise» i innlegget sitt. Eg er litt usikker på korfor ein vel å bruke den typen retorikk når det ikkje er noka krise i norsk forskning. Løyvingane har gått opp, og vi har eit breitt spekter av verkemiddel for strategisk satsing.

Det offentlege har ansvar for å sørgje for at løyvingane over statsbudsjettet til forskning er så høge som dei skal vere, men vi veit at hovudutfordringa vår er å sørgje for at bidraget frå næringslivet blir større. Då er det ikkje ei bortforklaring å halde seg til fakta om norsk økonomi – ein økonomi som er oljedriven, ein økonomi der BNP heng sterkt saman med oljeprisen, ein økonomi som har ein næringsstruktur som ikkje er direkte samanliknbar med den ein har i veldig mange andre land. Det er ikkje ei bortforklaring, men eit faktum som vi skal ta omsyn til når vi tolkar tal. Faktum er at dei samla utførte FoU-investeringane i Noreg som del av BNP fall frå 1,7 pst. i 2003 til 1,5 pst. i 2005. Det er eit uttrykk for at når vi vel å bruke BNP som målestokk, så får vi den typen utslag. Men no har altså det fallet stabilisert seg, så det fell ikkje lenger.

Eg har litt lyst til å trekke fram klimaforliket også i samband med denne saka. Klimaet er den største utfordringa i vår tid, blir det veldig ofte sagt frå denne talarstolen. Vi som vel å møte den situasjonen med den største grad av alvor, har som mål å unngå global oppvarming på meir enn 2 grader. FNs klimapanel seier at reduksjonen i dei globale utsleppa må starte i perioden 2000–2015 viss vi skal nå målet. Det krev omstilling av eit heilt samfunn. Det krev at vi flyttar oss frå ein svart oljeøkonomi til ein grøn kunnskapøkonomi. Det krev meir forskning.

Vi er veldig glade for det elementet i klimaforliket som handlar om fordobling av klimaforskninga. Vi er òg glade

for at også petroleumsforskninga skal ha eit betydeleg større fokus på klima, for det interessante er jo at energi og miljø er det største tematiske området i Forskningsrådet sin portefølje. Petroleumsforskninga i dag er tre gonger så stor som klimaforskninga og dobbelt så stor som energiforskninga elles. Med klimaforliket gjer vi nettopp ei strategisk endring i høve til det. Det er eit uttrykk for at det faktisk er eit handlingsrom. Når ein på Stortinget er villig til å finne pengar, så har ein dei verkemidla tilgjengelege.

Eg har lyst til å trekkje fram Forskningsrådet si rolle når det gjeld nettopp dette. Eg veit ikkje om eg skal kalle det aktør, arena eller verkemiddel, men Forskningsrådet er i alle fall den mest sentrale eininga vi har når det er snakk om å nå den typen målsetjing. Dei har tilgang på verkemidla, dei er ein kontaktarena, det er dei som har kunnskapen.

Det er ikkje mogleg å vere ueinig i at forskning og utvikling vil bli avgjerande for om vi skal klare å nå desse ambisiøse klimamåla. Det er heller ikkje mogleg å vere ueinig i at forskning og utvikling er det som skal til for å nå viktige mål om helse og om matvaretryggleik – dei store utfordringane for framtida.

Når det gjeld dei forslaga som blir fremma i representantforslaget, kan det godt vere forslag som ein kan vere sympatisk innstilt til, men dei har budsjettkonsekvens, og då er vi nøyde til å sjå dei i ein budsjettssamanheng. Vi får heller komme tilbake til det i den samanhengen. Vi kjem òg tilbake til det i den meir allmenne debatten i samband med den varsla forskingssaka frå Regjeringa.

Björg Tørrisdal (KrF) [13:05:25]: Hvis en skal tro avisene, har det de siste dagene foregått en intens maktkamp innad i Regjeringen om mer penger til kommunesektoren og til landbruket. For Kristelig Folkeparti er dette viktige saker, som vi mener bør prioriteres. Så for all del – jeg håper at den dragkampen virkelig har ført til en satsing på landbruk og en styrket kommuneøkonomi.

Det jeg imidlertid savner, er store oppslag i media om en intens dragkamp for å styrke høyere utdanning og forskning. Det ser vi dessverre svært lite til. Det er ikke tvil om at Regjeringens ulike budsjettforslag ikke har vært gode nok for høyere utdanning og forskning. Det har vært masse penger – ja – men de har ikke vært gode nok. Det er det ikke bare opposisjonen som er enig om, også en samlet universitets-, høyskole- og forskningssektor har flere ganger uttrykt sterk bekymring for budsjettene. Det som den forrige kunnskapsministeren omtalte som et hvileskjær, har nå vart i to år. Dette drar en nå videre med seg, slik at en får store problemer ved avslutningen av løpet i 2009.

Kristelig Folkeparti har i sine alternative budsjett forslått å rette opp kuttene samt å øke bevilgningene til forskning gjennom Forskningsfondet kraftig. Med de oppgangstidene vi er inne i, må vi benytte muligheten til å satse på både skole, høyere utdanning og forskning.

Vi er bekymret for den utviklingen vi har sett i forhold til øremerking av avkastningen fra Forskningsfondet til bestemte formål, som f.eks. Norges kontingent til EUs 7. rammeprogram. Dette er en handlemåte som vi ser Regjeringen bruke stadig oftere. Og det er ikke bare overfor Forskningsfondet – det samme gjør seg gjeldende også når

det gjelder Opplysningsvesenets fond. Når Regjeringen ikke finner nye penger til forskning, øremerker de i stedet avkastningen til å dekke løpende utgifter. Vi mener dette er en feil måte å bruke avkastningen i disse fondene på, og det innebærer en klar svekkelse av fondenes opprinnelige rolle og Forskningsrådets strategiske handlingsrom.

Det har lenge hersket enighet mellom opposisjonspartiene om de aller fleste av forslagene som Venstre i dag fremmer her i salen. I innlegg, merknader, forslag, også alternative budsjettforslag, har opposisjonen nå i tre år bedt Regjeringen om å satse mer på høyere utdanning og forskning. Vi er enige om at det strategiske handlingsrommet i norsk forskning og utvikling må økes.

I det etter hvert så ofte siterte intervju med den forrige kunnskapsministeren kommer han med et hjertesukk over den manglende støtten han fikk i Regjeringen internt. Kanskje kan vi se på dette forslaget som vi behandler i dag, som et forsøk på en hjelpende hånd fra opposisjonens side til statsråden og Regjeringen i kampen for å prioritere høyere utdanning og forskning. Det ser ut til at det trengs.

Regjeringspartiene har sagt at de ikke vil støtte forslagene, og de har i hovedsak begrunnet det ut fra at det har budsjettmessige konsekvenser. Det er vel og bra, for vi står like foran revidert nasjonalbudsjett og snart også statsbudsjettet for 2009. Og for så si det på min stavangerdialekt: Det e då – ved de neste to budsjettbehandlinger – det gjelde!

Inger S. Enger (Sp) [13:09:19]: Tørrisdal begynte med å si at det de siste dagene har vært en intens kamp og store overskrifter om landbruk og kommuneøkonomi. Det syns jeg er fint. Vi har jo en intens kamp også om utdanning og forskning, og det skal dere vite, at våre statsråder står på for det. Det er viktig å ha store ambisjoner når det gjelder forskning, og jeg må si at vår statsråd absolutt har det. Hun har jo akkurat understreka at dette med å heve forskningsinnsatsen slik at Norge skal ligge på 3 pst. av BNP, står ved lag. Så det er bra.

Samtidig veit vi at en fortsatt høg vekst i Norges BNP innebærer en kraftig økning i forskningsinnsatsen for at 3 pst.-målet skal nås. Jeg vet ikke om det blir for å forsvar oss, men det skal i hvert fall sies at Norge ikke er det eneste landet som opplever at det er krevende å nå 3 pst.-målet og det offentlige målet innen 2010. EU-landene ligger samla fortsatt på 1,9 pst. av BNP, omtrent på samme nivå som da 3 pst.-målet ble satt opp i 2002. Mange land, bl.a. Sverige, Danmark, Frankrike, Tyskland, Storbritannia og Nederland, opplever nedgang i offentlig forskningsinnsats som andel av BNP. Dette skal sjølsagt ikke være noen sovepute for oss. Alle landa arbeider sjølsagt hardt for å nå måla sine, men det kan jo være greit at det er flere land enn Norge som er opptatt av denne problematikken, og som faktisk deler de utfordringene som vi også har.

I alle sammenhenger er det viktig å få mye igjen for ressurser som settes inn. Slik er det naturligvis også på forskningsområdet, og hele komiteen står da også rimeligvis sammen om at det er viktig å få mye igjen for den ressursinnsatsen som settes inn, og at det må vektlegges i ster-

kere grad i framtida. Dette vil innebære en omfordeling, institusjonelle endringer og nye incentiver som oppfordrer til økt FoU-innsats. Kvalitet og prioritering av forskninga må vektlegges i større grad.

Det er nødvendig med satsing på høyere utdanning og forskning, ikke bare for å realisere det tverrpolitiske målet om kunnskapssamfunnet, men også for å finne løsninger på sentrale samfunnsproblemer. Norge vil etter all sannsynlighet bli et høykostnadsland i overskuelig framtid, og det er derfor viktig at det satses på kompetanse og kunnskap for å trygge næringsgrunlaget i Norge i åra som kommer. Dette setter store krav til at forskningspolitikken er nyskapende, og at de grep som blir gjort av Stortinget og av andre offentlige organer, bidrar til å heve FoU-innsatsen enda mer.

Jeg kjenner ikke til ryktene om SkatteFUNN, men jeg synes det er interessant å merke seg at Statistisk sentralbyrå nylig har evaluert SkatteFUNN-ordninga og funnet ut at ordninga i hovedsak har vært veldig vellykka, og at den virker etter hensikten. Det er bra, og det er mange som har vært opptatt av denne ordninga, og som har hatt nytte av den. Det er derfor viktig at den videre utviklinga av ordninga ses i sammenheng med denne evalueringa.

Det er også verdt å merke seg at i denne stortingsperioden har de offentlige forskningsmidlene økt med til sammen 3,5 milliarder kr. Som jeg nevnte innledningsvis, er de offentlige forskningsbevilgningene fullt på høyde med bevilgningene i land vi samarbeider/konkurrerer med. På mange områder har faktisk norsk forskning hatt god framgang, f.eks. økte antallet vitenskapelige artikler fra norske forskere med hele 40 pst. fra 2002 til 2006.

Forslaget fra Venstre om flerårig budsjettering er interessant, men det hører hjemme i en annen sammenheng. Det har jo også vært debattert tidligere, og da ble det også slik at et flertall ikke gikk inn for dette. Sånn er det – vi ønsker alle mer forutsigbarhet, men når det kommer til stykket, er det vanskelig å få til.

Jeg vil slutte meg til alle som har forventninger til den varsla stortingsmeldinga om forskerrekuttering som blir lagt fram i løpet av 2008, der behovet for fornya satsing på forskerutdanninga skal bli drøfta.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

Odd Einar Dørum (V) [13:14:35]: Når forslagene er fremmet på den måten som det er gjort, fra Venstre og også fra Venstre og andre partier – jeg kommer tilbake til det – er det fordi vi alle sammen sitter med den kunnskapen som vi har fått ved å behandle forskningsspørsmål. Det er ikke et øredøvende press i opinionen for å løfte forskningen. Regjeringen er på defensiven og prøver å forsvare seg så godt den kan. Den avgåtte statsråd sier rett og slett at han har vist lysbilder i Regjeringen for å fortelle dem hva slags effekt kuttet i basisbevilgningene fikk. Lysbildeframvisningen, sier han tørt, hadde ikke synderlig effekt.

De av oss som har en viss erfaring med ulike sider av politikken, kan selv med en så avslappet, rolig og nøktern

statsråd som den nåværende forskningsminister skjønn og lese hva som er det indre landskap. Det indre landskap er slik at det ikke blir mer trykk på dette enn at regjeringspartiene har en opposisjon som prøver å pese dem litt. Det bør man i grunnen være hjerteglad for.

Så er det slik at den virkelighetsbeskrivelsen som er gitt her, må regjeringspartiene gjerne benekte, men det er den virkelighetsbeskrivelsen som et samlet Forsknings-Norge gir, enten man har sin bakgrunn i universitets- og høyskolesektoren, i næringsliv eller hvor det måtte være. Man kan gjerne benekte den, men da nærmer man seg det stadium at man har det lykkelig på innsiden av den boblen man sitter i, men ikke har lyst til å ha kontakt med det som er på utsiden. Jeg tror ikke det er slik. Jeg synes av tonen at man gjerne vil være så velvillig som man kan, så la oss gå på kjernen i forslagene.

Hvis man er svært kritisk, er det i hvert fall fire av disse forslagene som ikke har noe med budsjettbehandling å gjøre.

Når det gjelder forslag nr. 1, skal man fremme noe som viser hvordan man kan øke det strategiske handlingsrommet. Det går ikke på budsjettvolum. Det går f.eks. på detaljstyring. I budsjettet for inneværende år har Forskningsrådet, som bestyrer en del av de norske forskningsmidlene, og som skal gi Regjeringen råd, fått kutt, og i tillegg er de til de grader detaljstyrt, slik at de nesten ikke har frihet til å gjøre noe som helst. Ja, men det er vel et prinsipielt spørsmål som det går an å ta stilling til uavhengig av hvilke pengemidler man er blitt tildelt på en regjeringskonferanse eller ikke?

Forslag nr. 2 gjelder rett og slett et spørsmål om hvorvidt man faktisk mener at det fondet man har bygd opp, skal brukes på en slik måte at man kan få avkastning som brukes på nye tiltak, eller om det bare skal bindes opp til løpende drift, som er blitt praksis for den sittende regjering. Det er strengt tatt heller ikke et budsjettspørsmål, men jeg skjønner at det er blitt så trangt i kampen om midler at man ikke kan senke skuldrene på det heller.

Man kan selvfølgelig diskutere en opptrappingsplan for bygg, men jeg skal la det ligge.

Forslag nr. 6 oppfatter jeg at regjeringspartiene har uttrykt sympati for. Så får jeg si på vegne av alle forslagsstillerne på det punkt at vi må avvente statsrådets svar. Hvis statsråden gir et svar som viser at det er en forpliktende vilje til å gjøre noe med det, vil selvfølgelig det bli vurdert av oss som fremmer det forslaget. Vi har med ulike statsråder ulike erfaringer, men med sittende statsråd har vi positive forventninger, så jeg avventer i hvert fall det svaret.

Så til forslaget om budsjett over flere år. La oss bare dra resonnementene her: Når man etablerer senter for fremragende forskning, etablerer man det ikke for at man skal dra inn penger neste år. Man vet at det skaper en såkalt binding utover budsjettåret, og vi har nå 21 av dem. I vårt naboland Sverige, som har samme budsjettstruktur som Norge, har man noe man kaller en forskningsproposisjon som strekker seg over fire år, og den svenske forskningsinnsatsen er ca. 100 milliarder kr. Den offentlige delen er ca. 25 milliarder kr. Denne forskningsproposisjonen hand-

ler om 3–4 milliarder kr av dette svære beløpet. Det man gjør på denne måten, er å skape forutsigbarhet på noen nøkkelområder. Med andre ord: Man vet at man alltid vil sitte med et stort volum, med mindre det blir en kjempekatastrofe i samfunnet – bank i talerstolen, president. Det er denne tenkemåten som blir tatt opp. Det er det som man allerede har i sentre for fremragende forskning, som fremmes på dette punkt.

Så en serie av disse spørsmålene er ikke avhengige av budsjett. Da er det to måter å vurdere regjeringens avvisning på. Punkt 1: De vil ikke. Punkt 2, som jeg tror er den riktige: Man er så hardt presset i prioriteringen av budsjettkronene at man ikke vil åpne noen flanker som kan skape et sårbart press. Det overbeviser iallfall meg, og alle andre som står bak, om at det er nødvendig å holde presset oppe, for det blir neppe lettere for en forskningsminister på innsiden av en regjering å få penger til noe som helst, hvis det ikke er et press.

Jeg tar da opp de forslagene som er fremmet. Jeg fremmer forslagene nr. 1–6 på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Jeg fremmer forslag nr. 7 på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, og jeg fremmer forslag nr. 8 på vegne av Venstre. Så avventer jeg statsrådets kommentar og svar når det gjelder forslag nr. 6, som er blitt vennligsinnet omtalt av bl.a. Gerd Janne Kristoffersen fra Arbeiderpartiet.

Presidenten: Representanten Odd Einar Dørum har tatt opp de forslag han refererte til.

Statsråd Tora Aasland [13:19:48]: Jeg har lyst til å takke representantene Dørum og Kongshaug for å reise debatten om sentrale spørsmål i norsk forskningspolitikk. Jeg er enig med dem som har sagt at det er et spørsmål som kan debatteres ofte.

Forslagsstillerne fremmer sju konkrete forslag om hvordan man kan øke det strategiske handlingsrommet i norsk forskning. Dette er forslag som i stor grad krever budsjettmessig oppfølging, og som jeg av den grunn ikke kan besvare konkret her og nå. Dette er spilleregler som jeg regner med at forslagsstillerne kjenner godt til. La meg likevel kommentere noen av forslagsstillerne synspunkter og forslag.

For det første hevdes det at Regjeringen mangler evne og vilje til å satse på forskning. Men under denne regjeringen er forskningsbevilgningene økt med 3,5 milliarder kr. Målt i faste priser er veksten i løpet av disse tre årene nesten like høy som under hele forrige fireårsperiode. Denne utviklingen er fullt på høyde med land vi vanligvis sammenlikner oss med. Jeg deler forslagsstillerne ambisjon om å styrke norsk forskning ytterligere, men jeg slutter meg ikke til en virkelighetsbeskrivelse som antyder at norsk forskning sakker akterut. Jeg er svært stolt av mye av det som skjer i norsk forskning.

Forslagsstillerne etterlyser videre et handlingsrom som åpner for større satsinger av strategisk art. Jeg er enig i at dette er et viktig hensyn. De siste årene er det også lagt til rette for flere slike satsinger. Blant annet er det satt av betydelige midler til forskningssatsinger i forbindelse med Det

internasjonale polaråret. Ordningen med sentre for fremragende forskning er utvidet med åtte nye sentre, og det er opprettet en ny ordning med sentre for forskningsdrevet innovasjon. Jeg vil også nevne klimaforliket, som i seg selv gir et handlingsrom på tre år. Den økte kontingenten for deltakelse i EUs 7. rammeprogram har krevd betydelige ressurser, men så får vi også mye spennende og viktig forskning ut av dette.

Alt dette er større satsinger som bl.a. er realisert gjennom økt avkastning fra Fondet for forskning og nyskaping de siste årene. Forskningsfondet er med andre ord blitt et viktig virkemiddel for å sikre vekst og langsiktig finansiering i norsk forskning.

Jeg merker meg at forslagsstillerne går inn for å øke fondskapitalen til 100 milliarder kr og senere til 150 milliarder kr. Spørsmålet om konkrete økninger i fondskapitalen er som sagt noe Regjeringen må komme tilbake til i budsjettssammenheng. Men jeg kan forsikre om at Regjeringen ser Forskningsfondet som et vesentlig virkemiddel for å styrke forskningsinnsatsen. Det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, og det er fulgt opp i praksis ved at denne regjeringen har økt fondskapitalen fra 36 milliarder kr til 66 milliarder kr, altså nesten en dobling på tre år.

Når det gjelder bruken av fondsavkastningen, vil jeg minne om at fondet har utviklet seg fra en mindre, supplerende finansieringsmekanisme til en vesentlig finansieringskilde. Da er det også naturlig at fondet finansierer bredere formål. Det ble slått fast i den siste forskningsmeldingen, St.meld. nr. 20 for 2004-2005:

«Den økte avkastningen av Forskningsfondet vil bidra til å realisere de overordnede prioriteringene.»

Jeg deler forslagsstillerne vektlegging av langsiktighet og forutsigbarhet i forskningsfinansieringen. Jeg mener at Forskningsfondet er et viktig virkemiddel i så måte, men jeg er selvsagt villig til å vurdere flere tiltak som kan bidra til mer langsiktighet og bedre planlegging ved bruk av offentlige forskningsmidler.

Vitenskapelig utstyr og infrastruktur et eksempel på investeringer som nettopp krever en lang planleggingshorisont. Her har vi også fått en strategi fra Norges forskningsråd som er levert departementet i senere tid. Denne strategien peker på store behov og muligheter for investeringer i vitenskapelig utstyr og infrastruktur i den kommende tiårsperioden. Den foreslår også en nasjonal arbeidsdeling og en prosess for vurdering av utstyrsinvesteringer. Dette er anbefalinger som Regjeringen vil ta med seg i vurderingen av innretningen og nivået på utstyrsinvesteringer i framtiden.

Når det konkret gjelder forslag nr. 6 fra forslagsstillerne, hvor man kan se på modellen for Nasjonal transportplan som en mulig mal, synes jeg det er meget interessant. Jeg kunne godt tenke meg å ta med meg et slikt forslag videre i arbeidet med å tenke mer langsiktig.

Forslagsstillerne går også inn for konkrete utvidelser av ordningen med skattefradrag for næringslivets forskningsutgifter, SkatteFUNN-ordningen, som flere har vært inne på. Jeg ser på den ordningen som et av de viktigste virkemidlene for å styrke næringslivets forskningsinnsats i Norge, spesielt for små, kunnskapsbaserte bedrifter. For

mange av disse bedriftene er dette første møte med virkemiddelapparatet, og mange SkatteFUNN-bedrifter har i neste omgang brukt andre støtteordninger til å skape nye, kunnskapsbaserte arbeidsplasser.

Vi vil gå gjennom evalueringen, og kommer selvfølgelig til å legge fram resultatet av vår fornyede vurdering for Stortinget.

Alt i alt er utviklingen i norsk forskning mer positiv enn man ofte får inntrykk av i den offentlige debatten, og jeg ser fram til en konstruktiv debatt om hvordan vi kan styrke forskningen ytterligere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åse M. Schmidt (FrP) [13:25:08]: Jeg synes vi har hatt en god debatt. Men det er klart at vi sikkert kunne ha spurt statsråden om veldig mye. Innenfor forskning og utvikling er mye ugjort fremdeles. Et av Fremskrittspartiets store ankepunkt er nettopp sammenknytningen mellom det private næringsliv, academia og andre institusjoner. Vi ser også at behovsmotivert forskning og innovasjon må komme i fokus.

Komiteen var jo på besøk i Sverige og fikk mange gode innspill nettopp på det området. Der har man tydelige styringsmål. Vil statsråden gjøre noe tilsvarende i Norge, altså se på muligheten for å løfte opp behovsmotivert forskning og innovasjon og sette det i fokus?

Statsråd Tora Aasland [13:25:55]: Vi har jo noen klare formål i den forskningsmeldingen vi nå forholder oss til, som forteller oss hvilke behov som er viktige som grunnlag for forskning. I tillegg har området klimaforskning og miljøforskning blitt forsterket gjennom de siste år som en type forskning som er meget sterkt ønsket i forhold til kartlegging og analyser.

Vi legger også stor vekt på å ha med næringslivet i forskningen, og i grenselandet mellom forskning og innovasjon har vi en rekke ordninger som kan stimulere til et enda bedre samspill mellom næringsliv og staten når det gjelder forskningsinnsats. Det er et område som jeg hele tiden arbeider med, sammen med kolleger i Regjeringen, og jeg håper at vi kan få fram god, behovsdrivet innovasjon og gode forskningsresultater på bakgrunn av enda mer forskning, også fra næringslivets side.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [13:26:59] (komiteens leder): Jeg har i løpet av debatten i dag lært at definisjonen av å finansiere bredere formål egentlig er å finansiere løpende drift.

Det argumenteres fra Regjeringa jevnt og trutt med hvor vanskelig det er å øke den offentlige forskningsinnsatsen, og dermed også å øke det strategiske handlingsrommet for norsk forskning – dette til tross for at Regjeringa har 130 milliarder kr. mer til fordeling enn det den forrige regjeringa hadde, i 2005. Likevel ser vi at på et annet område som sorterer innunder Kunnskapsdepartementet, nemlig barnehagene, som er et viktig formål som alle støtter opp om, er det ingen problemer med å øke bidragene til barnehageutbygging og makspris med mellom 3 og

3,5 milliarder kr fra det ene året til det andre. For 2008 bruker Norge ca. 17,8 milliarder kr til forskningsformål over statsbudsjettet og 21,6 milliarder kr til barnehageformål. Hvorfor er det så vanskelig å øke forskningsinnsatsen tilsvarende?

Statsråd Tora Aasland [13:28:00]: Jeg håper jeg ikke kan oppfatte Eriksen Søreide slik at hun ikke er enig i Regjeringens barnehagesatsing, for det er noe av det jeg virkelig er stolt av at Regjeringen har fått til. Og jeg må jo si at jeg kvier meg for å gå inn på en direkte sammenligning når det gjelder beløp, av satsing på barnehager og satsing på andre områder som er viktige for Regjeringen.

Jeg kan forsikre representanten Eriksen Søreide om at det er kamp på alle områder der Regjeringen gjerne vil ha mer midler, enten det er skole, barnehage eller forskning. Jeg er ansvarlig for forskning, og sammen med andre statsråder som er ansvarlige for det samme, gjør vi det vi kan for å få en god forskning. Og vi synes i grunnen at vi har fått til ganske mye med f.eks. en satsing på 1,2 milliarder kr mer til forskning dette året enn vi hadde året før. Jeg er også opptatt av at den forskningen vi gjør, er kvalitativt god forskning. Det er en balanse mellom totalramme og kvalitativt innhold som jeg hele tiden er opptatt av.

Björg Tørresdal (KrF) [13:29:10]: Kristelig Folkeparti er bekymret for den utviklingen vi har sett når det gjelder øremerking av avkastningen av forskningsfondene til bestemte formål. Ser ikke statsråden at det er en feil måte å bruke avkastningen av disse fondene på, og at det innebærer en klar svekkelse av fondets opprinnelige rolle og Forskningsrådets strategiske handlingsrom?

Statsråd Tora Aasland [13:29:34]: Det har skjedd en utvikling i fondet fra det begynte, med en kapital på 3 milliarder kr, til det nå er oppe i 66 milliarder kr. Det er helt naturlig at prinsippene for bruken av fondet er annerledes i dag enn de var da fondet ble opprettet.

Det som jeg refererte til i stortingsmeldingen hvor fondet ble lansert, var at den økte avkastningen av fondet ville bidra til å realisere de overordnede forskningspolitiske prioriteringene. Det er ikke snakk om noen øremerking, men det er snakk om på hvilken måte vi i enhver budsjettssammenheng vil finansiere viktig forskning. Jeg vil også hevde at det er viktige forskningsbidrag som hele tiden er blitt finansiert gjennom avkastningen av Forskningsfondet.

Odd Einar Dørum (V) [13:30:27]: Den 9. januar i år hadde jeg en interessant meningsutveksling med forskningsministeren her i salen. Jeg stilte spørsmål om strategisk handlingsrom for forskning, og jeg stilte konkret, som to av tre punkter, spørsmål om det å sikre et forskningsfond hvor avkastningen kan brukes til store satsinger, i motsetning til nå, hvor det er bundet opp, og, som det siste, om det var vilje til å vurdere flerårige budsjetter på viktige forskningsområder.

Da var mitt spørsmål om statsråden var villig til å vurdere disse virkemidlene for å se på det strategiske hand-

lingsrommet. Og svaret er klart – usedvanlig klart til å være et statsrådssvar i stortingssalen: «Jeg kan faktisk svare ja på det spørsmålet.»

Så mitt spørsmål er da, etter at disse forslagene nå er fremmet på nytt i dag og blir nedstemt av regjeringspartiene – det gjelder forslag nr. 2 og forslag nr. 7, jeg skal la forslaget om basisbevilgning ligge: Når det gjelder disse punktene, skal jeg oppfatte det dit hen at det fortsatt er slik at statsråden mener at disse områdene er av vesentlig betydning å tenke på når det gjelder det strategiske handlingsrommet for norsk forskning?

Statsråd Tora Aasland [13:31:28]: Det var det jeg syntes, at vi hadde diskutert dette før, og jeg kan bekrefte det jeg sa i debatten i januar. I mellomtiden har det ikke vært en budsjettanledning som dette naturlig hører hjemme i, men det fratar verken meg eller representanten Dørum engasjementet i at disse sakene er usedvanlig viktige for å få til en god og framtidsrettet forskning – at vi kan se litt lenger framover enn bare til hvert enkelt budsjett.

Det er en krevende øvelse. Vi er ikke slik skrudd sammen som f.eks. Sverige og Danmark på dette punktet. De har en annen tradisjon for dette. Men jeg har lyst til, siden Dørum er opptatt av dette, å berømme både ham og de andre opposisjonspartiene som var med i klimaforliket, for der har man faktisk klart å få til et treårig løp på forskningsinnsats. Så det er en god modell, sammen med de andre jeg har nevnt, for at det fremdeles burde være mulig å få til noe som er litt mer langsiktig. Jeg håper at vi kan klare det, men jeg kan selvfølgelig ikke love noe her og nå. Det er et viktig mål for meg at vi får en forutsigbarhet i det som er det forskningspolitiske handlingsrommet.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [13:32:37]: Det er veldig viktig med langsiktighet og forutsigbarhet i forskning. Derfor er det jo i denne innstillingen nå fremmet to forslag som tar sikte på det, både forslag nr. 6 og forslag nr. 7.

Når det gjelder forslag nr. 7, opplever vi bare en merknad fra regjeringspartiene, som peker nese og viser til Bondevik-regjeringens avfeining av Statsbudsjettutvalgets forslag. Men når det gjelder forslag nr. 6, har vi hørt her i dag at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet, og også statsråden, har sans for det forslaget. Mitt spørsmål er da om regjeringspartiene er villige til å stemme for det, om statsråden anbefaler det, eller om det bør gjøres om til et oversendelsesforslag.

Statsråd Tora Aasland [13:33:19]: Hvis jeg skal få lov å svare kort og greit, ville jeg jo foretrekke at det ble gjort om til et oversendelsesforslag, og at vi da kunne arbeide med det i den sammenhengen som jeg nettopp refererte til i forhold til representanten Dørums spørsmål. Så jeg vil anbefale at det blir et oversendelsesforslag, men det er selvfølgelig helt opp til Stortinget å bestemme på hvilken måte man vil forholde seg til sine forslag på.

Dette er et interessant forslag, og det er spennende å kunne ta den sammenlikningen med Nasjonal transportplan. Selvfølgelig blir også der budsjettene vedtatt hvert år, men man har en langsiktighet når det gjelder planlegging-

gen. Slik sett kunne det jo også, f.eks. i forhold til dette med utstyr, være en interessant innfallsvinkel. Så jeg ser fram til eventuelt å kunne vurdere det i en slik sammenheng.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Leif Helge Kongshaug (V) [13:34:25]: På en fredag og i siste sak skal jeg ikke falle for fristelsen til å gjenta det som har vært sagt tidligere, men jeg viser til representanten Dørums utmerkede innlegg når det gjelder bakgrunnen for dette forslaget. Det jeg derimot har lyst til, er å belyse og understreke sammenhengen mellom forskning og det framtidige velferdssamfunnet som vi alle ønsker å ha.

For få dager siden fikk nærings- og handelsministeren overrakt en rapport som viser at det er blitt langt færre gründere de siste årene. 6,5 pst. av den voksne befolkningen mellom 18 og 64 år var involvert i gründervirksomhet i fjor. Det er en nedgang på ca. 30 pst. i forhold til året før, og andelen er den laveste siden 2000. Det er en alarmerende, men ikke en overraskende trend. Etter min mening har vi en regjering som overhodet ikke har vist vilje til å legge forholdene til rette for privat næringsliv, selvstendig næringsdrivende og gründere, men som er opptatt av statlig eierskap og symbolpolitikk om å «ta de rike».

Framtidens velferdssamfunn avhenger av et nyskapende næringsliv. Framtidens arbeidsplasser er ennå ikke skapt. Venstre vil ha en politikk som støtter nyskapere og gründere, og forskning, utdanning og skattesystem er viktige forutsetninger for at vi skal oppnå de målene. Vi må ha et næringsliv som tør satse, og vi må ha offentlige virkemidler som legger til rette for det. Derfor er det av avgjørende betydning at høykostlandet Norge setter inn kraftige og nødvendige økonomiske virkemidler på forskning og utvikling for å underbygge veksten av nye og framtidsrettede arbeidsplasser.

Forskning og resultatet av forskning krever overordnede strategier og langsiktig tenkning. Det kan ikke være en fra dag til dag-tenkning. Derfor er Venstres forslag i dag om større langsiktighet i tenkningen rundt forskningen et viktig forslag. Jeg vil i den forbindelse også takke statsråden for gjennomgående positiv tilbakemelding på forslaget. Så har vi også forståelse for at alt ikke kan tas på sparket i Stortinget, uten at man ser det i sammenheng med budsjetter osv.

Men det ligger en forventning om større forutsigbarhet fra Venstres side når det gjelder forskningsinnsats. Det som skjedde med SkatteFUNN-ordningen, en ordning som fungerte utmerket, og som næringslivet var veldig fornøyd med, var beklagelig. Jeg forventer at det blir rettet opp allerede i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett og når den såkalte evalueringen er over.

Jeg vil bare avslutte med å minne om at forskning, nyskaping og entreprenørskap henger nøye sammen.

Odd Einar Dørum (V) [13:37:51]: Det er riktig som statsråden sier, at det er forskjell på tradisjonene i Norge

og i andre land. Nå viste jeg til en ordning med en type langtidsbudsjettering for forskning som man de facto har ved Senter for fremragende forskning, selv om det ikke er formelt. Det har man jo. Vi vet at den løper ut om noen år. Statsråden brukte et eksempel som jeg valgte ikke å bruke, men som er godt, nemlig den avtalen som ble et resultat av klimaforliket mellom regjeringspartiene, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, hvor det ble inngått en forpliktelse. I den sammenheng er det tre forslag som er framlagt i dag, som går i den samme retningen. Det ene forslaget er det som går på et langtidsbudsjett. Det kommenterer jeg ikke. De to andre forslagene er følgende:

Det er forslag nr. 1, som rett og slett er invitasjon til en prinsipiell gjennomgang. Jeg er faktisk forbauset over at det forslaget ikke får støtte, fordi det innebærer ingen binding. Det er en åpning for å se på en gjennomgang.

Jeg skal nøye meg med å gå inn i den debatten som har oppstått i salen når det gjelder forslaget om å se på et mulig «søskenbarn» til Nasjonal transportplan – forslag nr. 6. Der svarte statsråden i første runde at hun ville ta det med seg videre. Så ble hun utfordret av representanten Jon Jæger Gåsvatn, som spurte om hun ville ha det som oversendelsesforslag. Da sa statsråden at det kunne være en mulig idé. Hun sa at det var et interessant forslag. Jeg tror at vi som står bak forslaget, gjerne vil høre statsråden utdype tydeligere hva som gjør det interessant for henne at vi skal la det bli et oversendelsesforslag, for vi har ingenting å tape på at forslagene blir nedstemt hvis statsråden likevel vil ta tanken videre. Det er måten som statsråden tenker rundt dette på, som er avgjørende for hvordan forslagene vil bli behandlet.

Jeg har tatt ordet for å invitere statsråden til å si noe mer, for dette er kanskje det punktet i denne lange listen med forslag hvor det er mulighet for å skape et nærmere kontaktpunkt mellom regjeringspartiene og opposisjonspartiene i salen. Jeg synes statsråden hadde noen lovente tilløp, men tilløp må også ha gode nedslag hvis vi skal komme videre med det som har vært formulert som tema fra flere representanter.

Statsråd Tora Aasland [13:40:11]: Jeg regner med at representanten Dørum ser de begrensningene som ligger i å svare på dette på veldig kort varsel. Det viktigste utgangspunktet mitt er at dette er tanker som jeg har vært inne på selv, fordi jeg har sett etter modeller og andre instrumenter som har i seg et litt mer langsiktig perspektiv.

Jeg vet at det er en utfordring i forhold til alt som går på det mer langsiktige, at man ikke kan binde opp selve budsjettbevilgningen for mer enn et år av gangen, og det gjøres da heller ikke i Nasjonal transportplan. Men der har man en plan som går noe lenger enn det. Så jeg har da vært inne på tanken om at man særlig i forbindelse med en strategi for utstyr kan tenke seg – og det er også noe Forskningsrådet har kommet med i sitt innspill til departementet – en lignende måte å handle på som man gjør når det gjelder Nasjonal transportplan. Hvis jeg hadde fått et slikt forslag oversendt, ville jeg tatt det på alvor, og jeg ville selvfølgelig også benyttet an-

ledningen til å si at forslag nr. 1 egentlig ville være en lignende stimulans for meg. Det handler jo litt om det samme.

Jeg forstår veldig godt at det er umulig å være konkret her, ikke minst fordi vi nettopp håndterer disse tingene i budsjettsammenheng. Men som en mulig del av en strategi for å få til en noe mer langsiktig tenkning og dermed gi dette strategiske handlingsrommet, ville jeg ha satt stor pris på å få disse innspillene for dermed også med enda større tyngde å kunne vurdere dette som løsninger innenfor det norske forskningssystemet.

Presidenten: Odd Einar Dørum har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Odd Einar Dørum (V) [13:42:21]: Jeg synes statsråden svarte så bra i en åpen «kollokviegruppe» i stortingssalen at forslag nr. 6 i samråd med forslagsstillerne umiddelbart gjøres om til et oversendelsesforslag.

Siden jeg er medlem av Kirken, og vi nærmer oss Kirkens fødselsdag, nemlig pinsen, får vi også gjøre forslag nr. 1 om til et oversendelsesforslag – i den forstand at det bør være litt god ånd her. Vi blander ikke inn den andre ånden, den får vi forholde oss til hver og en når vi kommer så langt, men i den parlamentariske ånd gjør jeg hermed på vegne av forslagsstillerne forslagene nr. 1 og 6 om til oversendelsesforslag.

Jeg opplever at statsråden strakte ut en hånd, og det er dumt ikke å ta imot en hånd på et felt hvor det er bruk for flest mulige allianser for å få til resultater.

Presidenten: Representanten Odd Einar Dørum har gjort om forslagene nr. 1 og 6, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, til oversendelsesforslag.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.
(Votering, se side 3247)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget skal votere i sakene nr. 1–4.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Svein Flåtten satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Under debatten er forslaget gjort om til et oversendelsesforslag og lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen snarest og senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008 å fremme nødvendige endringer i lov om foretakspensjon for å fjerne forskjellsbehandlingen mellom private og offentlige tjenestepensjoner når det gjelder adgang til uførepensjon under mottak av korttidsytelser fra folketrygden.»

Presidenten vil foreslå at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:59 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Martin Engeset, Svein Flåtten, Lars Sponheim og Andre N. Skjelstad om å sikre likebehandling av uførepensjon fra private og offentlige tjenestepensjonsordninger – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 3:5 (2007-2008) – Riksrevisjonens undersøkelse av næringsutvikling i landbruket – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Odd Einar Dørum på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Odd Einar Dørum på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre

Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om snarest mulig, og senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008, å fremme forslag om iverksettelse av en femårig allmennlærerutdanning.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 0 stemmer for og 2 stemmer mot forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre.

(Voteringsutskrift kl. 13.52.34)

Presidenten: Voteringen blir tatt om igjen.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 66 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.53.02)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om snarest mulig å gjennomgå rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at den er oppdatert i forhold til Kunnskapsløftet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 48 mot 44 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 13.53.31)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:36 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Vera Lysklætt, Leif Helge Kongshaug og Odd Einar Dørum om snarest å iverksette en femårig allmennlærerutdanning – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Odd Einar Dørum på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
 - forslag nr. 7, fra Odd Einar Dørum på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
 - forslag nr. 8, fra Odd Einar Dørum på vegne av Venstre
- Under debatten er forslagene nr. 1 og 6 omgjort til oversendelsesforslag, og teksten endres i tråd med det.

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen snarest, og senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2009, å fremme forslag om hvordan det strategiske handlingsrommet i norsk FoU kan økes.»

Forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å utrede etableringen av et styrings- og planleggingsinstrument etter modell av Nasjonal transportplan (NTP) også på forskningssektoren.»

Presidenten foreslår at forslagene oversendes Regjeringen uten realitetsbehandling. – Det anses vedtatt.

Det voteres over forslag nr. 8, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen øke Fondet for forsk-

ning og nyskaping til 100 mrd. kroner, som en gradvis opptrapping til en fondsbeholdning på 150 mrd. kroner i 2010, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 86 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.55.09)

Presidenten: Det voteres over forslag nr 7, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forsøk med flerårig budsjettering innenfor viktige forskningsområder.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 61 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.55.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–5, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en klargjøring av retningslinjene for bruk av avkastningen til Fondet for forskning og nyskaping, for på denne måten å sikre at avkastningen benyttes til strategiske satsinger.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen reversere det gjennomførte kuttet i basisbevilgninger til universiteter og høyskoler på 274,3 mill. kroner, korrigert for generell økonomisk vekst, i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme en forpliktende opptrappingsplan for investeringer i forskningsmessig infrastruktur (bygg, utstyr mv.)»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen styrke SkatteFUNN-

ordningen ved å gjeninnføre støtte til ulønnet forskningsinnsats, øke timesatsene og beløpsgrensene, samt forplikte seg til en videreutvikling av ordningen.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 48 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.56.01)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:74 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum og Leif Helge Kongshaug om å øke det strategiske handlingsrommet i norsk forskning og utvikling (FoU) – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 5 [13:56:33]

Referat

- (233) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke om sterkere økonomiske insentiver for å styrke vedlikeholdet av fredede private bygninger (Dokument nr. 8:109 (2007-2008))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (234) Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar - 31. desember 2007 (Dokument nr. 5 (2007-2008))
Enst.: Sendes forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.57.